

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

Bakalářská práce

Divadelní situace v produkcích cirkusu Cirque du Soleil

The Theatrical Situation of Cirque Soleil's Production

Autor: Tereza Denková

Vedoucí práce: Mgr. Andrea Hanáčková, Ph.D.

Obor: Teorie a dějiny dramatických umění

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Divadelní situace v produkcích cirkusu Cirque du Soleil“ vypracovala samostatně za použití uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 15. 4. 2014

.....
Tereza Denková

Poděkování

Ráda bych poděkovala za cenné rady a trpělivost vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Andree Hanáčkové, Ph.D. Dále bych chtěla poděkovat mým rodičům, mému partnerovi Danieli Dlouhému a naší dceři Rozálii Dlouhé, že byli vůči mně tak shovívaví a podporovali mě.

NÁZEV:

Divadelní situace v produkcích cirkusu Cirque du Soleil

AUTOR:

Tereza Denková

KATEDRA:

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Andrea Hanáčková, Ph.D.

ABSTRAKT:

Bakalářská práce obsahuje definici termínů situace a dramatická situace. Dále se zabývá komparací nového cirkusu dle vymezení Ondřeje Cihláře a produkcí Cirque du Soleil. Práce zkoumá historii, poetiku a realizaci show souboru Cirque du Soleil. Ústřední částí jsou analýzy produkcí Alegria, Varekai a Corteo, kde se aplikují načerpané znalosti z předešlých kapitol. V rámci metodologických postupů byla použita česká odborná literatura se zaměřením na dramatickou situaci, zahraniční publikace zabývající se ansámblem Cirque du Soleil, DVD záznamy produkcí, oficiální internetové stránky Cirque du Soleil, rozhovory a divácká zkušenost. Práce je zakončena obrázkovou přílohou tematizovaných fotek.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Nový cirkus, situace, dramatická situace, divadelní situace, Cirque du Soleil.

TITLE:

The Theatrical Situation of Cirque du Soleil's Productions

AUTHOR:

Tereza Denková

DEPARTMENT:

Department of Theatre, Film and Media Studies Faculty of Arts

SUPERVISOR:

Mgr. Andrea Hanáčková, Ph.D.

ABSTRACT:

The bachelor thesis deals with the terms of situation and dramatic situation. It also compares the new circus as defined by Ondřej Cihlář and the production of Cirque du Soleil. The final project explores the history, poetry and implementation of Cirque du Soleil shows. The main core of the thesis consists of the analysis of three performances - Alegría, Varekai and Corteo. The newly acquired knowledge from the previous chapters was applied. The used methodology for the research was a study of Czech literature specialized in teatrology with a focus on dramatic situation, publications about Cirque du Soleil written in English, DVD records of the shows, Cirque du Soleil's official website, interviews and personal experience of seeing performances. The pictures of the shows were attached as the appendix.

KEYWORDS:

New circus, situation, dramatic situation, theatrical situation, Cirque du Soleil.

Obsah

ÚVOD	7
KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY	8
METODOLOGIE.....	11
1 OD SITUACE PO DRAMATICKOU SITUACI	12
2 O CIRQUE DU SOLEIL	15
2.1 HISTORIE.....	15
2.2 REALIZACE A POETIKA INSCENACÍ.....	21
2.3 KOMPARACE PRODUKČÍ CIRQUE DU SOLEIL A <i>NOVÉHO CIRKUSU</i>	24
3 ANALÝZY PRODUKČÍ	28
3.1 ALEGRÍA.....	28
3.2 VAREKAL.....	36
3.3 CORTEO.....	44
ZÁVĚR.....	51
LITERATURA	53
PRAMENY	55
OBRÁZKOVÉ PŘÍLOHY	57

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala především proto, že mě vždy zajímaly alternativní divadelní žánry a právě jedním z nich je i nový cirkus. Cirque du Soleil patří mezi komerčně nejúspěšnější soubory a průkopníky tohoto žánru. Používají mnoho nových technik a postupů, které vystoupení dělají nezapomenutelná. K mému výběru přispěl i fakt, že Cirque du Soleil začal častěji navštěvovat Českou republiku. Jejich výrazná propagace ve mně vzbudila zvědavost a chtěla jsem se o ansámblu dozvědět více, tudíž se bakalářská práce stala pro mě výtečnou příležitostí. Vydala jsem se tedy osobně na jejich představení a byla jsem celou show naprosto okouzlena.

Cílem mé práce bylo zjistit strukturu inscenací Cirque du Soleil, podrobněji se zaměřit na dramatickou a divadelní situaci, narativní koncept, scénografii, kostýmy a hudbu. Pojmy situace, dramatická situace a divadelní situace jsem pro ujasnění rozpracovala do samostatné kapitoly. Dále jsem se věnovala samotným analýzám vybraných produkcí *Alegria*, *Varekai* a *Corteo*.

V českém teatrologickém prostředí nebylo doposud vypracováno mnoho publikací zaměřených na nový cirkus. Za průkopníka v této oblasti lze považovat Ondřeje Cihláře, který napsal monografii *Nový Cirkus*.

Při tvorbě své bakalářské práce jsem se pravidelně setkávala s následujícími otázkami: Lze hovořit v rámci nového cirkusu o dramatické situaci? Jaké typy dramatických situací se v novém cirkusu objevují? Je třeba obecné termíny dramatické situace v novém cirkusu redefinovat? Je terminologie pro popis nového cirkusu dostatečná?

V průběhu rozborů produkcí jsem se snažila definovat dramatickou situaci, čímž jsem částečně narážela na první dvě otázky, avšak explicitním odpovědím se věnuji v závěru své bakalářské práce.

Kritika pramenů a literatury

K bakalářské práci bylo značně obtížné vyhledat potřebnou literaturu. O Cirque du Soleil za 30 let existence tohoto souboru nevyšlo mnoho publikací. V českém teatrologickém prostředí nevyšla jediná publikace na téma o tomto ansámblu, proto jsem čerpala především z cizojazyčné literatury. Stěžejní monografii *20 years under the sun* od Tonyho Babinski, která mapuje prostředí vzniku Cirque du Soleil až do roku 2004, jsem využila především v kapitole o historii tohoto kanadského cirkusu a dále jsem si díky publikaci ujasnila okolnosti vzniku analyzovaných představení.

Přínosným studijním materiálem se pro mne stala publikace *Cirque du Soleil: 25 years of costumes* od Textese Ronalda Clémenta. Zde se popisují témata produkci, atmosferické nalazení show a tvorba kostýmů. V knize se taktéž uvádí i krátké medailonky o autorech oděvů.

Režisér produkce Varekai Dominic Champagne napsal společně s Veronique Vial a Kerrym Flemingem stejnojmennou knihu o inscenaci. Publikace upřesňuje cíl, téma a způsob zpracování produkce. Některé souvislosti podívané jsem měla možnost pochopit až díky nastudování uvedené literatury, což není pro diváky zcela ideální, pokud některé spojitosti nejsou zřejmé při představení.

Publikace *Guy Laliberté: the fabulous life of the creator of Cirque du Soleil* od Iana Halperina se zabývá Cirque du Soleil a především zakladatelem tohoto kanadského cirkusu. Trochu bulvární pojetí knihy vzniklo na základě rozhovorů Halperina s klíčovými osobami v životě Laliberté. Mezi literaturou v anotaci uvádím také *The spark: igniting the creative fire that lives within us all*¹ od Lyna Hewarda a Johna U. Bacona. Tuto knihu jsem nakonec nevyužila, protože jsem při nastudování zjistila, že se jedná o částečně fiktivní příběh, což by nebyla relevantní literatura do bakalářské práce.

---

¹ HEWARD, Lyn a John U BACON. *The spark: igniting the creative fire that lives within us all*. 1st ed. New York: Currency Doubleday, vii.

Při analýze produkce *Alegría* jsem vycházela také z programu, jenž jsem si zakoupila přímo na představení 27. 5. 2012 v pražské O2 aréně. Návštěva produkce byla velice užitečná především kvůli načerpání nové divácké zkušenosti.

V České republice je v odborné literatuře nouze o knihy zaměřené na nový cirkus. O popularizaci tohoto žánru u nás se zasloužil Ondřej Cihlář se svou monografií *Nový Cirkus*. Původně vznikla jako diplomová práce, avšak po dostudování ji autor rozšířil a vznikl jeho teatrologický debut.² V jedné z kapitol jsem se přímo zaměřila na obecné definice nového cirkusu podle Cihláře, které jsem aplikovala na produkce Cirque du Soleil. Tuto publikaci jsem okrajově využila i v kapitole týkající se konceptu Cirque du Soleil, avšak stala se klíčovou knihou v komparativní části.

Vzhledem k tomu, že se moje práce zabývá situací, vypracovala jsem kapitolu zachycující pojmy situace, dramatická situace a divadelní situace. Čerpala jsem z české teatrologické literatury s touto tematikou. Klíčovými publikacemi byla monografie Jana Císaře *Člověk v situaci*, kde se zabývá divadelní situací z pohledu působení médií, divadelního prostoru a podstaty divadelního jazyka. Obdobným tématem se zabývá rovněž Zdeněk Hořínek ve své publikaci *Drama, divadlo, divák*, kde jsem se zaměřila hlavně na jeho pojetí situace a dramatické situace. Dále jsem k definici tohoto pojmu použila monografii Júliuse Gajdoše *Od techniky dramatu ke scénologii a Divadelní slovník* od Patrice Pavise. Oporou v teatrologické části mi byly rovněž studijní texty pro kombinované studium *Úvod do studia divadla* od Libora Vodičky.

Ve své bakalářské práci vycházím především z DVD záznamů, jejichž kamerové snímání, kompozice obrazu i střih jsou vedeny s citem pro filmové vyprávění, důrazem na detail, dynamicky střídají záběry v celku a polocelcích. Použity jsou také nájezdy kamery na účinkující, zpomalené záběry nebo flashbacky. Záznam z *Alegría* vzniknul na jejich *Asie-Pacifik tour* v roce 2001. O rok později bylo natočeno *Varekai* a nahrávka inscenace *Corteo* byla pořízena v roce 2005.³

² V roce 2010 jsem s Ondřejem Cihlářem natočila rozhovor, ačkoli se nevydal, vycházím z pořízené nahrávky.

³ Údaje o vzniku záznamu jsou uvedeny v závěrečných titulcích.

I přesto že jsem osobně navštívila produkci Cirque du Soleil, tak vycházím především z videozáznamů, tudíž tento přístup nese své výhody i rizika. Nesporným superlativem je, že na nahrávkách jsou lépe vidět detaily artistických čísel, mimika, líčení, kostýmy a navíc je představení dobře pozorovatelné, protože kamera má široké spektrum záběrů z různých úhlů. Naopak negativním prvkem tohoto materiálu je absence atmosféry, která je jedním z nejdůležitějších činitelů produkcí Cirque du Soleil. Sice vycházím i z vlastní zkušenosti, avšak musím podotknout, že jsem představení zhlédla v roce 2012, tudíž již ho nemám v tak jasných konturách jako dříve.

Metodologie

V bakalářské práci jsem vycházela z nastudované odborné literatury, stěžejní byla vhodně zvolená metodologie. Při analyzování produkcí vycházím hlavně ze záznamů, vlastní divácké zkušenosti a tematizované literatury. Dne 27.5.2012 v pražské O2 aréně jsem zhlédla produkci *Alegría*. Návštěva show byla velice užitečná, poněvadž bylo možné na vlastní kůži pocítit jedinečnou atmosféru, kterou představení Cirque du Soleil vyzařují. Bohužel, ansámbl od roku 2012 nehrál v České republice, tudíž jsem neměla příležitost se opět vydat na jejich světoznámou show. V analýzách jsem popsala jednotlivé scény, postavy, jejich kostýmy a charakter. Dále jsem se věnovala dramatické situaci v rámci narativu. Důležitým předmětem zkoumání byl i samotný rámcový příběh, který divadelní situace tvoří. Poněvadž bylo velice podstatné vše pečlivě zachytit, hlavním zdrojem pro mé analýzy byly DVD záznamy produkcí.

Dále jsem vycházela i ze své praktické znalosti nového cirkusu. Absolvovala jsem v roce 2012 festival *Letní Letná*, který se zaměřuje na tento divadelní žánr a ve stejném roce jsem navštívila představení *VOSTO5 Teatromat*, i když diváckou zkušenost s touto improvizací skupinou mám rozsáhlejší také z předešlých let. Při školní exkurzi jsem byla součástí skupiny, kterou vedla taneční dvojice VerTeDance. V roce 2009 jsem se zúčastnila workshopu pohybového a fyzického divadla s Jenni Kokkomäki. Shodou okolností a náhod k mé práci přispěla nahrávka rozhovoru z roku 2010, který jsem udělala s Ondřejem Cihlářem pro jiné účely.

Jedna kapitola vznikla přímo komparací definice nového cirkusu a produkcí Cirque du Soleil. V práci jsem posléze aplikovala vlastní zkušenosti s novým cirkusem, odbornou literaturu zaměřenou na divadelní terminologii a koncepty produkcí Cirque du Soleil.

1 Od situace po dramatickou a divadelní situaci

V této kapitole se zabývám pojmem situace. Nejdříve se zaměřím na obecný pojem situace a jeho význam v divadle. Tato část definuje teatrologický pojem dramatická situace a aplikovat jej na představení nového cirkusu, což navazuje na interpretaci termínu divadelní situace.

Co vyjadřuje pojem situace? V běžném životě je situace všední součástí průběhu dne. Následkem individuálního konání se častokrát dostaneme do základní komunikace s ostatními lidmi (může se jednat o nonverbální či verbální), čímž se vytváří situace.

Situace je podle Akademického slovníku cizích slov souhrn okolností, podmínek vztahujících se k někomu nebo k něčemu v určité době, stavu a poměrech.⁴ Připojíme-li k obecné definici situace i obecné vymezení divadla, totiž že divadlo je nápodobou lidského konání a života⁵, docházíme ke konstatování, že základní dramatickou složkou je právě situace, která děj směřuje a posouvá. Důležitými rysy situace jsou neopakovatelnost, jedinečnost, prostorová a časová určitost.⁶

V publikaci Zdeňka Hoříňka *Drama, divadlo, divák* autor zmiňuje studii Dušana Šindeláře na téma oblasti situačního estetična⁷, která obsahuje jednu z nejdůležitějších složek – mezilidské vztahy. Druhů situací je řada (konfliktní, otevřená, uzavřená, aj.), avšak ke vzniku vztahů a tudíž i situace je klíčová komunikace.⁸ Z toho vyplývá, že základní tezi v teatrologii lze vyjádřit jako: divadlo je komunikace.⁹

⁴ *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997, s. 694.

⁵ ARISTOTELÉS, Vyd. v Antické knihovně 1., celkem 8. Překlad Milan Mráz. Praha: Svoboda, 1996, Antická knihovna (Svoboda), s. 63.

⁶ VODIČKA, Libor. *Úvod do studia divadla: studijní text pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 16.

⁷ HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák*. 3. rozš. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2008, s. 77.

⁸ Tamtéž, s. 78.

⁹ CÍSAŘ, Jan. *Člověk v situaci*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2000, s. 15.

V divadle je bazální stavební jednotkou dramatického děje tzv. dramatická situace.¹⁰ Július Gajdoš v knize *Od techniky dramatu ke scénologii* uvádí teze Brunetièra, který za hlavní esenci dramatické situace považuje vůli a cíl postavy. Hrdina má tedy motivaci, za kterou se žene pomocí všech možných prostředků, a pokud se některé ukážou jako neúčinné, jedinec si vybírá jiné řešení. Podle Brunetièra svobodná vůle tvoří základ dramatu, který jej odlišuje od románu.¹¹ Toto jsou obecné definice situace a dramatické situace, které se objevují i u produkcí nového cirkusu. Nicméně dramatická situace, jak už napovídá název, vychází z dramatického textu. V tvorbě Cirque du Soleil sice existuje jisté schéma produkcí, avšak obecně v novém cirkuse absentuje scénář.¹² Celé vystoupení vzniká v kolektivním tvůrčím procesu, proto je přesnější dramatickou situací u tohoto žánru specifikovat jako divadelní situaci.

Podle Libora Vodičky se v dramatických situacích jedná hlavně slovem, postavy působí svou výmluvností na jiné.¹³ Tento jev se v produkcích nového cirkusu také uplatňuje především v komunikaci s publikem, avšak v rámci hry se verbální komunikace uplatňuje minimálně.

Ostenze je v případě charakteristiky situace v novém cirkusu zcela zásadní. Tento pojem znamená v divadelní terminologii způsob dorozumívání v dané hře založený na ukazování, čili prezentace.¹⁴ V produkcích tohoto divadelního žánru je ostentativní jednání hlavním prostředkem komunikace, poněvadž celá fabulace se odvíjí díky pantomimickým vstupům.

Produkce souboru Cirque du Soleil většinou obsahují děj, nicméně mají ve svém repertoáru show, které nemají typický rámcový příběh¹⁵ (např. *Alegría*). U

¹⁰ LUKEŠ, Milan. Dramatická situace. DIVADELNÍ REVUE. [online]. [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.divadlo.cz/dramaticka-situace>

¹¹ GAJDOŠ, Július. *Od techniky dramatu ke scénologii*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2005, s. 55-56.

¹² CIHLÁŘ, Ondřej. *Nový cirkus: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. Vyd. 1. Praha: Pražská scéna, 2006, Panorama českého alternativního divadla, s. 91.

¹³ VODIČKA, Libor. *Úvod do studia divadla: studijní text pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 18.

¹⁴ PAVIS, Patrice, Daniela JOBERTOVÁ. *Divadelní slovník: [slovník divadelních pojmů]*. Vyd. 1. Divadelní ústav, 2003, s. 286.

¹⁵ Dějový rámec podle Patrice Pavise je text a scéna, jež umístí děj více či méně konkrétně do určitého rámce tím, že jej vysvětlují či nastíní jeho podobu nebo prostředí. Tamtéž, s. 343.

těchto představení je těžké aplikovat při analýze běžnou teatrologickou terminologií obzvlášť v souvislosti se situací, protože jednotlivé scény vychází především z nálady vystoupení.

Když se zaměříme na produkce s rámcovým příběhem, tempo děje je rychlé. Pokud tedy je v rámci scény narativní herecká etuda, není dlouhá ani komplikovaná, naopak je velice explicitní. Na tyto části navazují artistická čísla, která častokrát s dějem souvisí a někdy také posouvají děj dál, ale to nemusí být pro diváky zcela patrné. Ti se orientují hlavně podle hrané linky, která je explicitní. Artistické kousky slouží především jako vyústění situace, kdy pozornost je zaměřena pouze na ně a tvoří dominantu scény. Rovněž platí, že děj je v produkcích vedlejší prvek, avšak vrcholem celé inscenace jsou artistická čísla. Tyto prvky se dohromady integrují a vytváří pantomimicky a artisticky zaměřenou inscenaci.

Z předešlých paragrafů je tedy patrné, že dramatická situace se může realizovat jak fyzicky, tak slovně, ale v novém cirkusu převládá ostenze. V produkcích probíhá fabulace narativu, která se dále vyústí v další jednání, čímž zpravidla bývá akrobatické číslo. Situace nejsou jakkoli sofistikované, ale koncept nabízí explicitní odvíjení příběhu.

2 O Cirque du Soleil

Tato kapitola je rozdělena na tři podkapitoly, které se zabývají historií skupiny Cirque du Soleil, implementací a poetikou jejich produkcí a komparací konceptu tohoto kanadského cirkusu s definicí nového cirkusu podle Ondřeje Cihláře.

Toto divadelní seskupení se žánrově vymezuje jako nový cirkus, což znamená, že v představeních je dominantní akrobatická složka, nápadité kostýmy, pestrá barevná scéna a instrumentální hudba. Ačkoliv by daný popis mohl vystihovat i klasický cirkus, hlavním rozdílem nového cirkusu je dějovost a absence zvířat, jež vychází z divadelních kořenů.

2.1 Historie

Tato podkapitola nastíní podmínky vzniku Cirque du Soleil (v češtině Cirkus Slunce).

Na počátku 80. let 20. století vznikla v malém městě poblíž Quebec City v Kanadě skupina performerů Chůdaři z Baie Saint-Paul (*Les Échassiers de Baie-Saint-Paul*). Společnost se zaměřovala na pouliční divadlo. Jejím zakladatelem byl Gilles Ste-Croix.¹⁶ Místní folková komunita, do které patřil i Guy Laliberté, byla jejich show ohromena.¹⁷

V roce 1982 Gilles Ste-Croix a Guy Laliberté společně založili Klub Vysokých Podpatků (*Le Club des talons hauts*). Toto uskupení vytvořilo festival pouličního divadla Lunapark (*La Fête foraine*), kde se měli možnost setkávat umělci z různých koutů světa a předávat si své zkušenosti. Celá organizace festivalu

---

¹⁶ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-13]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/home/about-us/history.aspx>

¹⁷ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/corporate/cirque-du-soleil/history.aspx>.

autorům vnuknula nápad na založení originálního quebeckého cirkusu. Tehdy bylo ještě vše na bázi snění, které se zanedlouho naplnilo.¹⁸

Roku 1984 bylo 450. výročí objevení Kanady Jaquesem Cartierem. Pro tuto významnou událost hledala vládní komise produkci, která by mohla být hraná po celé provincii. Guy Laliberté využil šance a přihlásil svůj divadelní projekt Cirkus Slunce (*Cirque du Soleil*). Ve výběrovém řízení uspěl se svou skupinou a jak se píše na oficiálních stránkách: „*A od té doby se Cirque du Soleil nezastavil!*“¹⁹ Debutem tohoto kanadského cirkusu byla produkce Velká Cesta (*Le Grand Tour*) v malém městě Gaspé. Dále vystupovali na dalších deseti místech provincie.²⁰ Po dokončení tour po Quebecu, v roce 1985 poprvé vyjeli jakožto oficiální uskupení do sousedního Ontaria. Jejich performance se neseťkala s úspěchem. Tamější publikum nebylo na jejich show připravená. Proto se po dokončení turné setkali s finančním deficitem \$750 000.²¹

Následující rok pokračovali ve své štači napříč Kanadou včetně Vancouveru, kde měli vystoupení na Dětském Festivalu (*Children's festival*) a Expu 86.²² V této době nastalo také umělecké rozdělení. Ze skupiny odešel Gilles Ste-Croix, který chtěl objevovat další možnosti divadla a tak se rozhodl studovat na Concordia University. Tou dobou Guy Laliberté s režisérem Francem Dragone vytvořili tvář tohoto cirkusu tak, jak je známá dnes.²³

V roce 1987 se poprvé Cirque du Soleil představil v zahraničí. Jejich první cesta mimo domovinu směřovala do amerického Los Angeles. Guy Laliberté situaci popisuje:

„Prakticky jsme investovali poslední penny do vlaku a nákladního auta. A pak jsme jeli do LA. Pokud bychom tam neuspěli, pravděpodobně bychom neměli

¹⁸ BABINSKI, Tony. *20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004, s. 35.

¹⁹ „*And Cirque du Soleil hasn't stopped since!*“
Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-13]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/home/about-us/history.aspx>

²⁰ BABINSKI, Tony. *20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004, s. 52.

²¹ Tamtéž, s. 78.

²² Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/corporate/cirque-du-soleil/history.aspx>.

²³ BABINSKI, Tony. *20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004, s. 83-86.

peníze se dostat nazpět do Kanady. V podstatě to znamenalo žijte nebo zemřete v L.A.“²⁴

Tato show byla průlomem v celé historii Cirque du Soleil. V Los Angeles ohromili publikum, což jim otevřelo dveře do dalších měst v USA a tak pokračovali v tour po severní Americe. Svoji show předvedli i na zimních olympijských hrách v Calgary a ohlas byl stále silný – produkce byly beznadějně vyprodané.²⁵ V roce 1987 tým opustil jeden ze zakladatelů Cirque du Soleil – Guy Caron. S Laliberté si rozuměli v tvůrčím procesu a konceptu quebeckého prvního cirkusu, ale oba měli rozdílný pohled na realizaci, proto se Caron rozhodl ansámbl opustit. Do Cirque du Soleil se místo Carona vrátil Gilles Ste-Croix.²⁶ Různé zdroje uvádí, že mimo Laliberté patří mezi zakladatele Cirque du Soleil právě Gilles Ste-Croix. Sám v knize Iana Halperina zmiňuje, že pokud je Guy Laliberté otcem Cirque du Soleil, on je jeho dědečkem.²⁷

Rok 1990 byl pro Cirque du Soleil významný. Poprvé vyjeli mimo americký kontinent do Evropy, kde hráli v Londýně a Paříži. Pro kanadský soubor to byla cenná zkušenost, protože diváci měli v každém státě jiné reakce.²⁸ Ve stejném roce se zrodila show Nouvelle Expérience.²⁹

Dva roky poté se ansámbl vydal na asijský kontinent přímo do Tokya a následně objeli dalších sedm měst. Mezitím v Evropě vytvořili projekt se švýcarským cirkusem Knie a společně dobyli společnými produkcemi přes šedesát měst. Po úspěšném americkém debutu v LA v Hotelu Mirage zařadili novou show z dílny Cirque du Soleil – Saltimbanco do svého pravidelného repertoáru. Vystoupení mělo tradičně premiéru v Monréalu.³⁰

²⁴ „Basically it costs us last penny, put everything on train and truck and send to LA and if we didn't succeed there, we would have probably no money to go back to Canada. So it was basically live or die in L.A.“
Nightline from ABC News: From Street Performer to Billionaire. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=3QVjreXFoJk>.

²⁵ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/corporate/cirque-du-soleil/history.aspx>.

²⁶ BABINSKI, Tony. *20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004, s. 98-99.

²⁷ HALPERIN, Ian. *the fabulous life of the creator of Cirque du Soleil : a biography*. Expanded 2nd ed. Montréal: Transit, c2009, s. 29.

²⁸ Tamtéž, s. 102-103.

²⁹ Tamtéž, s. 107.

³⁰ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:

V roce 1993 podepsali exkluzivní kontrakt s hotelem Mirage na pravidelnou produkci. Současně hráli v dalším americkém městě zábavy Las Vegas show Nouvelle Expérience, která se rovněž setkala s úspěchem.³¹

Rok 1994 s sebou nesl první 10. výročí vzniku Cirque du Soleil. Ve stejné době vznikla produkce Alegria, která opět měla premiéru v Montréalu, což se následně stalo pro show Cirque du Soleil tradicí.³²

Během let 1995 až 1999 hvězda Cirque du Soleil stoupala stále výš. Hráli své produkce po celé Evropě a na významných světových událostech (např. summit G7 v kanadském Halifaxu). Stále vytvářeli nové tehdy zcela nevšední podívané. Premiéru v této etapě mělo Quidam a probíhala tour produkce Alegria po Japonsku.³³ Milníkem této etapy bylo představení O, které v říjnu roku 1998 předvedli v lasvegaském divadle Bellagio. Zásadní bylo vizuálně a technicky, protože se celé odehrává ve vodě.³⁴

Dalším zlomem v tvorbě Cirque du Soleil byl 3D film v IMAX. Produkce se jmenovala Cesta Člověka (*Journey of Man*) a byla distribuována po celém světě. Příběh zachycuje fáze v životě člověka od narození po úmrtí.³⁵

V roce 2002 ansámbl dál expandoval do Mexika, kde poprvé představil produkci Alegria. Tou dobou měla premiéru show Varekai. Cirque du Soleil zasáhl i televizní průmysl svou tv show Cirque du Soleil s ohněm (*Cirque du Soleil Fire Within*), která běžela v Kanadě a Spojených Státech.³⁶ Dalším vystoupením, které vyšlo z dílny tohoto cirkusu, bylo Zumanity. V roce 2004 vyšla kniha *20 years under the sun* k 20. výročí ansámblu. Kulatiny cirkus oslavil světovým rekordem

---

<https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/corporate/cirque-du-soleil/history.aspx>.

³¹ Tamtéž.

³² BABINSKI, Tony. *20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004, s. 162.

³³ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:

<https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/corporate/cirque-du-soleil/history.aspx>.

³⁴ Nightline from ABC News: From Street Performer to Billionaire. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=3QVjreXFoJk>

³⁵ Česko-Slovenská filmová databáze. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/31116-cirque-du-soleil-cesta-cloveka/galerie/?type=1>

³⁶ IMDbPro: Cirque du Soleil: Fire Within. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: https://pro-labs.imdb.com/title/tt0354279?d=tt_header_moreatpro

jakožto nejvyšší počet lidí, který kdy chodil na chůdách (544 chůdařů) a zapsali se tak do Guinnessovy knihy rekordů.³⁷

Světová premiéra produkce Corteo se konala v roce 2005. Následující rok vyšlo představení Delirium. Dále chystali svoji pátou permanentní show v Las Vegas Love, která vznikla na motivy hudby světoznámé kapely The Beatles. Ve stejném roce podepsali smlouvu se společností Elvis Presley Enterprises, aby mohli vytvořit produkci Elvis Experiences, jež měla premiéru až v roce 2009.³⁸

V průběhu let cirkus Cirque du Soleil se účastnil mnoho světově známých akcí, při jejichž příležitosti nacvičil speciální představení (např. čtyřiceté výročí Quebec City). Rok 2009 přináší s sebou další narozeniny tohoto uskupení. 25. jubileum byla další příležitost k vydání knihy *Cirque du Soleil: 25 years of costumes* o návrhářích v ansámblu a jejich kostýmech.³⁹

Guy Laliberté byl jedním z prvních turistů, kteří se měli možnost podívat do vesmíru. Cesta, která trvala devět dní, se stala inspirací pro vznik projektu Pohyblivé hvězdy a Země pro vodu (*Moving Stars and Earth for Water*). Výsledek tohoto počínu se vysílal ve čtrnácti městech na pěti kontinentech včetně Mezinárodní vesmírné stanice.⁴⁰

Během následujících let do repertoáru přibyly další produkce jako například Totem, Zarkana, Iris, Michael Jackson THE IMMORTAL World Tour, Amaluna a další.⁴¹

---

³⁷ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/corporate/cirque-du-soleil/history.aspx>.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ CLÉMENT, Textes Ronald, Pierre DESMARAIS a Michel DALPÉ. *Cirque du Soleil: 25 years of costumes*. 25th anniversary. Montréal: , Cirque du Soleil, 1997.

⁴⁰ Nightline from ABC News: From Street Performer to Billionaire. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=3QVjreXFoJk>.

⁴¹ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/corporate/cirque-du-soleil/history.aspx>.

Nejen že se celebrity staly námětem, někdy i s ansámblem přímo spolupracovaly. Například zpěvačka Madonna se podílela na vzniku Amaluna nebo James Cameron pomáhal tvůrčímu týmu při vývoji divadelních 3D projektů.

V roce 2010 dostal Guy Laliberté svoji hvězdu na hollywoodském Chodníku slávy (*Hollywood Walk of Fame*). Laliberté v projevu deklaroval především velké množství lidí, které stojí za celým úspěchem.⁴² Dnes skupina Cirque du Soleil čítá kolem 5000 zaměstnanců z toho 1300 jsou artisté a umělci. Pochází z více jak 50 zemí a v ansámblu je kolem 25 mateřských jazyků, jimiž se umělci dorozumívají.⁴³

---

⁴² Guy Laliberte Hollywood Walk Of Fame Ceremoný By Clinton.H. Wallace. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://youtu.be/UW0yCHd4qFk>.

⁴³ Nightline from ABC News: From Street Performer to Billionaire. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=3QVjreXFoJk>

2.2 Realizace a poetika inscenací

V této podkapitole se zaměřuji na rysy charakteristické pro produkce Cirque du Soleil.

Záznamy představení nejslavnější skupiny nového cirkusu byly pořízeny z arénových vystoupení. Tento quebecký cirkus má k dispozici své světoznámé žlutomodré šapitó, avšak populárnější je ve světě právě díky arénovým představením. Jak je výše uvedeno, v současné době čítá soubor kolem 1300 umělců, kteří jsou rozděleni do skupin. Díky tomu mohou denně hrát po celém světě souběžně.

Arény mají výhodu, že se dají pokaždé kdekoli formovat do stejné podoby. Diváci sedí sestupně a mají tak blízký kontakt s aktéry. Silné pouto mezi hledištěm a jevištěm se ještě prohlubuje ve chvílích, kdy se přímo herci dostávají mezi návštěvníky a komunikují s konkrétními lidmi, což je významná funkce, kterou poskytuje právě arénový prostor. Oproti šapitó má aréna velkou nevýhodu atmosféry prostoru. Pokud divák zavítá do cirkusu, okouzlí ho už jen příchod, kdy se za pokladnami odkrývá zcela nový nevšední svět, který svou výjimečností láká publikum již od útlého dětství. Šapitó nabízí nadšení spojené s lehkou nervozitou z neznáma. Cirkus otevírá tajemné dveře do fantaskního světa každého návštěvníka. Toto očekávání u diváků arény chybí. O to větší důraz se klade na kontakt herce a diváka při rozvržení arénové produkce.

Po předvedení svých čísel si sami herci odklízí či připravují scénu k další akci, čímž se zrychluje tempo vystoupení. Vše je velice chytře a nenápadně zakomponováno. Například v představení Alegría na jeviště přiběhnou zvláštní fantazijní stvoření s obručemi a krátce zatančí. Principál je zažene, ale obruče zůstávají na scéně k dispozici pro následující vystoupení hadí ženy.

V produkcích Cirque du Soleil se objevují všestranní umělci, kteří jsou nejen

obratní, ale zároveň i muzikálně nadaní. Proto není překvapením, že součástí souboru je také hudební skupina. Kapela je situována u vchodu do zákulisí, někdy není vidět vůbec, ale jsou i scény, kdy se aktivně zapojují.

Cirque du Soleil představuje cirkus bez zvířat, což umožňuje šapitó přizpůsobit výhradně dle potřeb vystupujících.⁴⁴ Jeviště je využíváno nejen plošně, ale i horizontálně a to především ve vystoupeních trapéz, provazochodců a „leteckých“ čísel na gumě.

Další kategorií herců jsou klauni, kteří svými etudami prolínají artistická představení. Scénky jsou prvoplánově zábavné, ale vyžadují mimořádné akrobatické dovednosti. Každý neohrabaný pohyb, pád, zakopnutí nebo imitace musí být pod absolutní kontrolou.

Pokud herci mluví, tak primárně se vyjadřují v angličtině, avšak je pravidlem, že nezastírají svůj původ a je silně slyšet jejich akcent. Někdy dokonce spolu promlouvají v rodném jazyce, avšak zároveň anglickými vsuvkami situaci vysvětlují. Nejvíce komunikují v mezinárodním jazyce – nonverbálně.

V divadle neexistuje odvětví, kde by se kladly tak vysoké nároky na fyzickou zdatnost a obratnost jako právě v novém cirkusu, a protože Cirque du Soleil patří ke špičce v tomto žánru, lze předpokládat, že požadavky na účinkující jsou extrémní.

K Cirque du Soleil neodmyslitelně patří i výrazné líčení, blyštivé kostýmy a různorodé rekvizity. V produkcích *Alegría* a *Corteo* je scéna nevýrazná, ožívá při vstupu herců na pódium.

Struktura inscenací Cirque du Soleil se skládá z kratších akrobatických výstupů, které na sebe plynule navazují. Tyto kreace prolínají klauniády či hudební etudy. Dané koncepty jsou propojené a artisté předvádí své fyzické dovednosti za

---

⁴⁴ BABINSKI, Tony. *20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004, s. 70.

doprovodu zpěvu a kapely.

Jako u většiny produkcí v žánru nového cirkusu absentuje explicitní scénář, proto sice se v představeních objevuje dramatická situace, už však rovnou ožívá na pódiu, tudíž přesnější pojem pro podívané tohoto žánru je divadelní situace.

Citace z knihy Nový cirkus od Ondřeje Cihláře výborně shrnuje tuto podkapitolu:

„Jednotlivá nastudování Cirque du Soleil se od sebe principem stavby příliš neliší. Vždy jde o hutnou porci artistických výkonů té nejlepší světové třídy v nejrůznějších disciplínách. (...) Rozdíl je především v jejich stylizaci a 'zasvěcení' různým tématům.“⁴⁵

---

⁴⁵ CIHLÁŘ, Ondřej. *Nový cirkus: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. Vyd. 1. Praha: Pražská scéna, 2006, Panorama českého alternativního divadla, s. 138.

2.3 Komparace produkcí Cirque du Soleil a *Nového cirkusu*

Následující kapitola nabízí porovnání Cihlářovy definice nového cirkusu a produkcí Cirque du Soleil. Autor knihy *Nový cirkus* častokrát vymezuje charakteristiku tohoto alternativního žánru na základě komparace s cirkusem tradičním.

Nejprve Cihláš popisuje vznik produkcí v novém cirkusu. Ty podle jeho monografie vznikají v tvůrčím procesu, tudíž výsledek je kolektivním dílem, kde používají cirkusová umění nebo významově rozsáhlejší analogie.⁴⁶

U Cirque du Soleil vytváří sice představení celý tým, který zastupují konkrétní divadelní režiséři či umělci s mnohaletou zkušeností s akrobacií. Dále se podílí na utváření inscenace i direktor akrobatických krací, hudební ředitel, kostýmový designér, apod. Nicméně celý kreativní kolektiv sjednocuje režisér.

Režiséři častokrát spolupracují s Laliberté, kterého v závěrečných titulcích záznamů uvádí jako Průvodce.⁴⁷ Jinak je v tomto ohledu tvorba Cirque du Soleil podobná klasickým divadelním žánrům, kde působí hlavní autorita režiséra inscenace.

O zapojení herců do tvůrčího procesu se v žádné odborné literatuře ani jiných pramenech nepojednává.

Dále autor monografie uvádí, že cirkusová umění používají tvůrci ve prospěch vyprávění příběhu, vytváření výtvarných obrazů, nebo atmosféry, jejichž význam je prvořadý.⁴⁸ Tato teze je bezesporu platná i pro díla ansámblu Cirque du Soleil. Primárně tedy v produkcích tohoto cirkusu záleží na vizualizaci a atmosféře, čehož umělci docílí svými artistickými prvky a příběh vytváří jakousi záminku pro akrobatické číslo.

Podle Cihláře obvykle bývá charakteristickým rysem nového cirkusu

---

⁴⁶ CIHLÁŘ, Ondřej. *Nový cirkus: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. Vyd. 1. Praha: Pražská scéna, 2006, Panorama českého alternativního divadla, s. 91.

⁴⁷ V ang. překladu: Guide.

⁴⁸ Tamtéž.

absence zvířat. Ten je připouští jen v případě, pokud plní úlohu animality a jsou součástí scénografie.⁴⁹ Cirque du Soleil vůbec nevyužívá zvířat, v produkcích se objevují pouze jako postavy v klauniádách (např. maska koně, plyšová atrapa králíka, apod.).

Cihlář následně cituje základní charakteristiku Jeana Guye, který shrnuje vymezení nového cirkusu vůči tradičnímu: „(...) *se kromě odmítnutí zvířecích čísel v tradičním duchu nový cirkus zřekl i všech kodifikovaných obrazů dobového cirkusu: (...)*“⁵⁰

Mezi nimi Guy jmenuje odstranění kruhové manéže, což u Cirque du Soleil neplatí, protože mimo arénová vystoupení se produkce konají v modrozlutém šapitó, tudíž je zřejmé, že pokračují v tradici manéže.

Dále se autor *Nového cirkusu* vyjadřuje o ekonomické stránce fungování nových cirkusů. Cílem tradičního cirkusu byl buď minimální, nebo maximální výdělek. Nový cirkus od uvedeného postoje opouští.⁵¹ V případě Cirque du Soleil toto tvrzení nelze podpořit. Působení této skupiny je v oblasti nového cirkusu založeno na komerční bázi, o čemž vypovídá i výběr témat novějších inscenací (Michael Jackson ONE, Michael Jackson THE IMMORTAL WORLD TOUR⁵² či Beatles LOVE⁵³) a velkolepost, se kterou tvoří každé představení. Působení tohoto žánru se vyznačuje také tzv. estetikou chudoby, což znamená, že se zásadně vymezuje vůči konzumní společnosti.⁵⁴ Cirque du Soleil vytváří vůči tomuto postoji juxtapozici. Cílem je zaujmout co nejvíce lidí. Představení probíhají v obrovských arénách a tak už jen výběr prostoru ukazuje měřítko, v jakém je celý koncept pojat.

V novém cirkusu Cihlář vidí razantní diferenciaci oproti tradičním cirkusům i v herecké činnosti. Původní cirkusy vedly rodiny a tradice jejich řemesla se dědila,

---

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ CIHLÁŘ, Ondřej. *Nový cirkus: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. Vyd. 1. Praha: Pražská scéna, 2006, Panorama českého alternativního divadla, s. 92

⁵¹ Tamtéž, s. 94.

⁵² Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/home/shows.aspx>

⁵³ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <https://www.cirquedusoleil.com/en/shows/love/default.aspx>

⁵⁴ CIHLÁŘ, Ondřej. *Nový cirkus: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. Vyd. 1. Praha: Pražská scéna, 2006, Panorama českého alternativního divadla, s. 97.

oproti tomu v novém cirkusu se jednotlivci rozhodnou pro vykonávání artistického umění, studují pro své budoucí povolání vysoké školy. Z toho plyne, že kvalita zůstává i u nového cirkusu, ale už se pouze inspiruje poetikou tradičních cirkusů. Nicméně čísla v novém cirkusu se už nezakládají na dojmu ohrožení života, ale jsou skládány do působivých obrazů.⁵⁵ Toto pravidlo je patrné také v produkcích Cirque du Soleil. Artisté své nebezpečné triky předvádí snadně a s úsměvem, čímž vytváří iluzi lehkosti svého výkonu. Už nejde o náročnost cviků, ale čistě o impozantní výsledek, kterým je živý obraz tvořený těly artistů.

Dalším typickým rysem nového cirkusu je široká škála témat. Autoři čerpají inspiraci z antických mýtů, přes vážnou hudbu až po komiksy a další aktuální motivy.⁵⁶ Cirque du Soleil je explicitním příkladem. Jako příklad mohou posloužit analyzovaná představení: *Varekai* je inspirováno mýtem o Daidalovi a Íkarovi, inscenace *Corteo* lze zařadit dobově na pomezí 19. a 20. století a produkce *Alegría* je jakýmsi fantaskním výjevem s řadou surreálních postav, tudíž časově neuchopitelná.

Lze tedy shrnout, že skupina Cirque du Soleil plnohodnotně svými rysy patří mezi zástupce žánru nový cirkus. Ačkoli oproti obecným definicím se více inspiruje tradičním cirkusem. Pravděpodobně nejmarkantnějším rozdílem mezi charakteristikou nového cirkusu podle Ondřeje Cihláře a působením Cirque du Soleil je způsob, jakým realizují svá vystoupení a cílová skupina diváků. Produkce nového cirkusu jsou většinou navštěvovány spíše erudovanějším publikem, jejich propagace není masivní. Samozřejmě se musí brát v potaz fakt, že kniha *Nový cirkus* vyšla v roce 2006. Mezitím se povědomí o tomto žánru rozšířilo. O tom svědčí například návštěvnost divadelního ansámblu *La Putyka*, jenž se zpopularizoval i díky mediálně známým postavám. Tudíž v současné chvíli je otázkou, jestli žánr nový cirkus je stále zaměřený na komornější představení. Nicméně oproti Cirque du Soleil je tento druh reklamy minimální. Běžnou praxí pro upozornění na příjezd Cirque du Soleil jsou billboardy a představení má

⁵⁵ CIHLÁŘ, Ondřej. *Nový cirkus: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. Vyd. 1. Praha: Pražská scéna, 2006, Panorama českého alternativního divadla, s. 95.

⁵⁶ Tamtéž, s. 97.

kapacitu i několik tisíc návštěvníků. Nejen že jejich produkce vychází na DVD záznamech, ale k zakoupení jsou i soundtracky z jednotlivých vystoupení. Je tedy zcela redundantní polemizovat o přístupu tohoto cirkusu, jedná se jednoznačně o komerční soubor. V *Novém cirkusu* se uvádí, že tradiční cirkus vzbuzuje především tři emoce: strach, smích a úžas, avšak nový cirkus přidává dále humor a poezii⁵⁷ a v těchto bodech lze shrnout i produkce Cirque du Soleil.

---

⁵⁷ Tamtéž, s. 100.

3 Analýzy produkcí

Tato kapitola obsahuje ústřední téma bakalářské práce, čímž jsou tři analýzy produkcí Cirque du Soleil – Alegria, Varekai a Corteo. Rozbor se zaměří na rámcový příběh, způsob fabulace, artistické umění, scénografii, kostýmy, hudbu a dramatickou situaci v narativu. Následující text vychází především z nahrávek představení a odborné literatury, jež se zabývá Cirque du Soleil.

3.1 Alegria

Z analyzovaných produkcí je Alegria nejstarší. Oproti ostatním inscenacím skupiny Cirque du Soleil jde spíše o atypické dílo. Hlavní diferencí je absence narativu. V Alegria je zakomponován specifický druh atmosféry, ale žádný rámcový příběh. Představení Alegria mělo premiéru 21. dubna 1994 v Montréalu, záznam byl natočen v červnu 2001 na turné v Sydney.⁵⁸ Do roku 2009 se hrála pouze v šapitó, od roku 2009 do 2013 byla Alegria výhradně arénovou produkcí. Derniéra se po téměř dvaceti letech uskutečnila 29. prosince 2013 v Belgii.⁵⁹ Jako první z produkcí Cirque du Soleil byla Alegria koncipována i jako arénové vystoupení.⁶⁰ V inscenaci Alegria mohli diváci po celém světě obdivovat oděvy návrhářky Dominique Lemieux.⁶¹ Spolupracuje s Cirque du Soleil již od roku 1990 a patří mezi nejžádanější divadelní výtvarníky v Montrealu.⁶²

„'Alegria! Alegria! Alegria!' Z italštiny se překládá jako 'Raduj se! Raduj se! Raduj se!' V mém rodišti se fráze používá, když jste v bolestech. Znamená to, život jde dál. Alegria, život jde dál, Alegria!'“⁶³

⁵⁸ Cirque du Soleil: Alegria. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10369752176-cirque-du-soleil-alegria/>

⁵⁹ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/fr/help/previous-shows/previous-shows.aspx>

⁶⁰ BABINSKI, Tony. *20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004, s. 165.

⁶¹ V přílohách uvádím fotky postav z Alegria, kde jsou detailněji vidět kostýmy.

⁶² CLÉMENT, Textes Ronald, Pierre DESMARAIS a Michel DALPÉ. *Cirque du Soleil: 25 years of costumes*. 25th anniversary. Montréal: Cirque du Soleil. ISBN 978-298-0349-348, s. 148

⁶³ *“'Alegria! Alegria! Alegria!' It's Italian for 'Joy! Joy! Joy!' Where I come from, it's what you say when you're in pain. It means life goes on. Alegria, life goes on, Alegria!'“*
BABINSKI, Tony. *20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004, s. 167.

Takto vysvětluje název autor představení – divadelní režisér Franco Dragone. Tento italský rodák prožil většinu svého dětství a dospívání v Belgii. Když se v mládí dostal do Kanady, uplatnil se jako pedagog v Národní cirkusové škole, kam ho přijal Guy Caron. Díky Caronovi se následně seznámil s Guyem Laliberté, který ho požádal o spolupráci na představení. Dragone nabídku přijal, protože chtěl do cirkusu vnést divadlo.⁶⁴

Představení začíná výkřikem Krásného Provinilce⁶⁵ (*Beautiful Delinquent*) „*Alegria!*“. Toto zvolání „direktora“, jak ho nazývá Cihlár⁶⁶, je ihned doprovázeno hudbou, kterou hraje živá kapela, jež jde principálovi v patách. Po cestě v hledišti není výjimkou, když na někoho muž sáhne nebo verbálně komunikuje s diváky.

Následuje stříh. Siluety postav na jevišti doprovází bojovné bubnování. I přes jistou agresi v hudbě na pódiu pobíhají tři klauni, které organizuje jedno stvoření patřící do Starých Ptáků (*Old Birds*)⁶⁷. Staří ptáci mají na hlavách kloboučky, jež jsou doplněny peřím, čímž postavy připomínají ptáky. Jejich těla jsou vycpaná, tudíž kostýmy karikují hercům těla. Ptáci evokují také jistou vznešenost díky materiálům jejich kostýmů. Hedvábné halenky jsou zdobeny krajkami a drobnými barevnými kamínky. Dojem z aristokratických stříhů a materiálů oděvů sráží fialové pruhované kalhoty, které připomínají téměř domácí oblečení. Na obličejích mají masky s výraznými rysy, kde je dominantní ostrý nos, jenž má připomínat zobák. Stále je však zachován zjev lidského těla, včetně úst. Jejich kreace jsou spíše nemotorné a zbrklé. Tato podivná skupinka má v inscenaci funkci pitoreskních průvodců, kteří ostatním aktérům pomáhají při nástupu či odchodu ze scény. Obvykle bývá Ptáků pět, ale tentokrát se na scéně vyskytuje pouze jeden. Klauny zasáhne kužel světla, před kterým utečou. Na pódium přibíhá skupina akrobatů, přichází bílá zpěvačka v doprovodu dvou modrých postav, které připomínají taktéž ptáky, avšak v jiném pojetí. Křídla mají připevněná na zádech,

---

⁶⁴ Tamtéž, s. 64.

⁶⁵ DESMARAIS, Pierre. CIRQUE DU SOLEIL. *Souvenir Program Production*. Netherlands: Boom & van Ketel, s. 16

⁶⁶ CIHLÁŘ, Ondřej. *Nový cirkus: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. Vyd. 1. Praha: Pražská scéna, 2006, Panorama českého alternativního divadla, s. 135.

⁶⁷ CLÉMENT, Textes Ronald, Pierre DESMARAIS, Michel DALPÉ. *Cirque du Soleil: 25 years of costumes*. 25th anniversary. Montréal: Cirque du Soleil, s. 38.

jejich kostým je celý z elastického lehce zlatavého materiálu a místy se výrazně blyští. Velice ladně se pohybují na pódiu. Na jevišti je prakticky neustále přítomen celý ansámbl. Buď se aktivně zapojuje, nebo je v ústraní či vytváří cílené pozadí scény. Alegria má řadu fantaskních až pitoreskních postav. Mezi ně patří již zmínění Staří ptáci, Krásný Provinilec, černá zpěvačka a bílá pěvkyně, tři klauni, dva pomocníci, ti mají komický charakter, nýbrž nejsou prvoplánově žertovnými postavami, silák, trapézisté, akrobaté na pružných tyčích, trampolínách, muž předvádějící artistické číslo s gumou, hadí ženy, tanečník s ohněm a nesmí chybět ani kapela, která celé představení doprovází svojí hudební produkcí.

Zpěvačky jsou prakticky všudypřítomné. Bílá pěvkyně zpívá první hlas a sóla. Její černá pomocnice má funkci doprovodného zpěvu. Zpočátku představení tyto protějšky působí, že budou proti sobě bojovat, ale očekávání se nenaplní a dvojice vedle sebe harmonicky vystupuje.

Další kontrapunktory jsou patrné již v pojetí jednotlivých scén. Jedná se o střet starého a nového cirkusu. Odkaz na tradiční cirkus se vyskytuje například ve scéně siláka, který dojede ve voze na jeviště a mocně svým mužným hlasem burácí, jak tomu bylo zvykem, když přijel cirkus do města. Oproti tomu je poprvé na světě použita scéna tzv. Rychlíku (*Fast Track*), jedná se o sérii propojených triků na trampolínách.⁶⁸

Velice osobitým způsobem se jeví Krásný Provinilec. Organizuje dění na jevišti a konkrétně oslovuje diváky. Jeho charakter se jeví jako lehce podlý, ale zároveň vše řídí. Sice je vůdčí osobností, ale i diverzant, což vyplývá z jeho mimiky, gest a tělesné konstituce. Je obtěžkám velkým břichem a hrbem, ale má výrazně hubené nohy, což mu umožňuje se rychle pohybovat, avšak při chůzi mu napomáhá hůl. Kostým se skládá ze sytých barev (rudý frak, tyrkysová halenka protkaná barevnými kamínky, velký černý motýlek). Díky svému oděvu Krásný Provinilec budí dojem, že patří do vyšší vrstvy. V obličejí má výrazně vystínované kontury své tváře.

---

⁶⁸ BABINSKI, Tony. *20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004, s. 174.

V souboru se objevují i dva šašci, kteří mají funkci přísluhovačů. I v tomto případě je zde výrazný protipól. Jeden z šašků je malé dítě a druhý je obrovský. Někdy napomáhají akrobatům přímo v daném triku (např. malý šašek udělá salto spolu s akrobatem).

Trapézisté představují v Alegria milence. Ačkoliv v plejádě vystupujících patří spíše ke klasickým číslům, představení se jim podaří oživit. Na závěr jejich vystoupení se spustí trapézy. V tu chvíli nikdo v sále nedýchá. Až když se pomalými houpavými pohyby snesou na zem, divákům se odhalí celý trik – v průběhu celého čísla jsou jištěni.

S velice zajímavým a neobvyklým vystoupením se předvedl muž s gumou. Gumové lano využíval dost podobným způsobem, jak to bývá se šálami⁶⁹, ale triky byly ozvláštněny prvky, které umožňuje pouze guma. Například zkroutí gumu a nechá se rozmotáním vynést, přitom se točí v obrovské rychlosti. Jeho blok připomíná svojí lehkostí létání. Tudíž jej pojí s předešlými postavami podoba ptáka, nikoli však pro svůj vzhled, ale pro schopnost proplouvání vzduchem.

Další zajímavá scéna jsou akrobati na pružných tyčích. Toto vystoupení spočívá v odražení se z ohebného bílého bidla, které drží dva účinkující. Artisté udělají trik (například salto, apod.), dopadnou buď opět na své místo, nebo na sousední žerď.

Následujícími nebezpečnými kousky v produkci Alegria jsou kreace na velké houpačce až k vrcholu haly v závislosti na technických možnostech. Mechanismus je zavěšen na kovovou konstrukci, která umožňuje akrobatům využití jako bradlo. Tak se mohou před samotnou akcí zlehka rozhoupat na jednotlivých tyčích. Na samotné houpačce fungují ve vyšším počtu. Triky, které provádí, vypadají jako selekce těch nejtěžších kousků z trapéz.

Specifickou kategorií v cirkusovém umění jsou hadí ženy. V představení

---

⁶⁹ Například trik, kdy se artista zamotá do šály a volně padá, načež má všechny pohyby plně pod kontrolou a na poslední chvíli se zachytí. Stejně postupuje i muž s gumou.

Alegria se objevují hned dvě. První z dam si své číslo ztěžuje pomocí točení obručí na různých částech svého těla. Druhý blok zaměřený na ohebnost je více tradiční, protože není při něm použita jakákoli rekvizita. Avšak to nebrání neuvěřitelné přehlídce lidských možností, kdy se například akrobatka dokázala hýžděmi dotknout hlavy.

Světově ojedinělým vystoupením se předvádí akrobaté na trampolíně ve tvaru písmene X. Střetávají se uprostřed a musí být na milimetry přesní, aby vše vyšlo a číslo se vydařilo. Nebezpečí, jež akce skýtá, udržuje komunikaci mezi hledištěm a jevištěm.

Další riskantní číslo předvádí tanečník s ohněm. Ten je uveden na pódium svými pomocníky, kteří mu zapálí jeden konec louče. On si následně druhou stranu zapálí pomocí svého těla. Lehké napětí scény posiluje bubnování. Atmosféru artistického bloku podtrhuje nasvícení, téměř až intimní světlo, které dává prostor vyniknout ohnivým kracím.

Klauni dokážou pobavit publikum klasickými skeči, jež jsou známé také ve varieté. Mezi klauny je rozdíl vizuální (barevný) a povahový. Zelený je spíše organizační typ a koriguje ostatní dva. V průběhu celého vystoupení se snaží předat bílé pěvkyni dopis, který dostane až na samém závěru. A poslední z tria je šedivý smutný klaun. Ten se jako jediná postava v představení objevuje ve scéně s fabulí, kde můžeme jasně určit i divadelní situaci.

Kapela je povětšinou v pozadí, ale má jednu z nejdůležitějších úloh celého představení, protože instrumentálně doprovází všechny vystupující. Jejich úbory jsou laděny do bílé s kovovými odlesky a stříbrnými vestičkami. Stejně jako ostatní skupiny, i kapela má výrazné líčení, ale je ještě podtrženo karikujícími protaženými „Pinocchiovskými“ nosy. Hudebníci hrají na akordeon, klávesy, bubínek, saxofon, baskytaru a triangl.

Alegria je klauzulí v produkcích Cirque du Soleil, poněvadž nemá rámcový

příběh. Nicméně krátká fabulace se v rámci klauniády v produkci objevuje. Jednotlivé scény jsou spíše exhibicí artistického umění, krátké situační skeče nebo hudební vložky.

Pravděpodobně nejvýraznější divadelní situací je chvíle, kdy scéna ztmavne, začne hrát ponurá hudba a po kolejích jede smutný klaun s obrovským kufrem. V pozadí je paraván s motivem noční oblohy. Klaun se zastaví a položí kufr na zem. Otevře ho a i přes depresivní naladění scény z něho vylétnou dva balónky. Za doprovodu skličujících tónů saxofonu vytáhne šašek kabát, který pověsí. Omylem ze smutného komika vypadne jakýsi živý chuchvalec, klaun jej vrátí zpět do kufru, kde popadne klobouk a doplní jím visící svrchník. Do rukávu zasune ruku a tak vytvoří novou postavu, která ožívá díky plášti, širáku a pantomimickému umění. Zpočátku se klaun obává, že ho imaginární společník chce přiškrtit. Mýlí se, neznámá postava upraví jeho kostým. I přes jisté šaškovy obavy si „vymyšlenec“ oblíbí. Usne v objetí s tajemnou postavou, která mu dá záhadný dopis do kapsy. Zahoukání vlaku kašpara probudí, odstrčí od sebe kabát. Zmateně pobíhá mezi kabátem a kufrem. Co si má vybrat? Pokračující cestu nebo tajuplnou postavu? Rozloučí se mávnutím plášti a vezme si kufr. Po kolejích znovu odjíždí. Za vteřinu opět vtrhne na pódium a pádí s kouřícím kloboukem, což zase asociuje vlak. Zastaví se. Začne se kolem sebe rozhlížet, jeho mimika napovídá, že se jedná o jemu známé místo, vůči kterému cítí velkou nostalgii. Vytáhne si kapesník a zároveň mu vypadne dopis z kapsy. Zatváří se trochu překvapeně. Přečte si list papíru, tvář mu zřetelně zesmutní, a roztrhá ho. Velice smutnou atmosféru podporuje vědomí diváků, že klaun je stejně pořád sám a za každou cenu si snaží najít společníka, i kdyby to měl být kabát. Celá etuda je protkaná hořkostí samoty. Situace je založená na hudbě, která daný děj umocňuje táhlým a ponurým saxofonem či ostrou píšťalou s akordeonem, světle, jež výhradně osvětluje klauna a scénu s kolejemi, čímž vytváří dojem osamělosti a pantomimické dovednosti smutného klauna.

Dramatické situace většinou posouvají děj někam dál. Tato konkrétní divadelní situace nemá žádný vliv na průběh následujícího dění. Je svébytným příběhem ve větším celku, který nelze označit za epický. Klíčovým momentem v

tomto ději je sblížení se s kabátovým člověkem. Evidentně se do klauna otiskl. Na jistou chvíli mu pomohl naplnit prázdné místo, se kterým si komediant nevěděl rady a byl ztracený. Díky tomuto vztahu se pak šašek dostane na rozcestí, kdy si musí vybrat svoji cestu. Nakonec dá přednost dalšímu dobrodružství a kabát opustí. Právě odchod od imaginárního partnera je pro tento příběh dramatickou situací. Hybatelem dalších činů mohl být i předaný dopis. To se však nestalo, protože dopis do poslední chvíle neztratí svou tajuplnost, stejně záhadně byl předán a na konci etudy i roztrhán.

Je otázkou nakolik lze hovořit v představení Alegria o dramatické situaci vzhledem k tomu, že se zde neobjevuje (až na výše uvedený případ) epika či hlubší lyrické pohnutky, jak je to běžné v tradičním pojetí divadla. Alegria zahrnuje diváky artistickým uměním na vysoké úrovni, které především vyvolává napětí a dramatickost v náročnosti předváděných čísel, nikoli v ději.

Dominique Lemieux navrhla kostýmy v duchu Nového a Starého řádu. Oděvy, které jsou stylizovány do Starého řádu – Květiny⁷⁰, reprezentují etapu Zlatého věku v New Yorku. Do této kategorie patří Staří Ptáci či Krásný Provinilec. Publikace *Cirque du Soleil: 25 years of costumes* je charakterizuje jako malicherné, závistivé a popudlivé postavy. Jejich kostýmy se vyznačují luxusními hedvábnými materiály, šperky a drahými kameny v pestrých barvách.⁷¹ Bílá zpěvačka sice také zastupuje Starý Řád, ale ztělesňuje chráněnkyni Květiny, tudíž i veškeré dobro, jenž v této hře je. Kostra tvoří vrchní vrstvu jejích šatů a je posetá perlami a drahokamy. Pod konstrukcí se vyjímá bílá lehce průsvitná krinolína. Nový Řád zobrazuje rovněž bohatství a okázalost, avšak obyčejnějším způsobem. Do této skupiny patří všichni akrobati včetně doprovod bílé zpěvačky v podobě modrokřídlých stvoření. Na jejich kostýmy jsou použity lehčí syntetičtější materiály a jsou zaměřeny na volnost pohybu.⁷²

Představení Alegria končí v podobném duchu jako i začíná – pilotní písní

⁷⁰ Org.: *Old Order - Fleur*

⁷¹ CLÉMENT, Textes Ronald, Pierre DESMARAIS, Michel DALPÉ. *Cirque du Soleil: 25 years of costumes*. 25th anniversary. Montréal: Cirque du Soleil, s. 36.

⁷² Tamtéž, s. 37-38.

Alegría a promenádou všech účinkujících.

3.2 Varekai

Varekai nebylo pro Cirque du Soleil snadné představení. Museli se vypořádat s absencí důležitých tvůrců – Franca Dragone a Dominique Lemieux, kteří opustili ansámbl. To byla výzva pro Guye Laliberté, jak sám líčí v knize *20 years under the sun*⁷³, vždy chtěl mít ve svém týmu lidi z Quebecu, a tak našel tamějšího umělce Dominica Champagne, který se chopil režie. Premiéra představení Varekai se konala v roce 2002 v Montréalu. Od roku 2013 je vystoupení pouze mezi arénovými produkcemi.⁷⁴ V nahrávce inscenace je uvedeno, že vznikla během tour po severní Americe v roce 2002. Kostýmy navrhla designérka s japonským původem Eiko Ishioka. Pochází původně z Tokya, nyní však žije v New Yorku. Věnuje se více uměleckým žánrům, sklízí ocenění nejen v oblasti divadla, ale i filmu (např. Cena za umělecký přínos na filmovém festivalu v Cannes za film *Mishima*).⁷⁵

„Výraz Varekai je romsky 'kdekoliv'. Od toho slova vznikl nápad: Nezáleží, kam vás vítr zavane, vždy budete doma,“⁷⁶ tak vysvětluje počátek představení hlavní autor knihy a režisér produkce Dominic Champagne. Popisuje svou tvorbu jako proces, u kterého se snaží vdechnout život svému vlastnímu vesmíru, pokouší se o fúzi mezi hudbou, kabaretem a dramatickým představením. Přičemž jeho cílem je udělat večírek mezi diváky a herci.⁷⁷

Námětem pro inscenaci Varekai byl mýtus o Daidalovi a Íkarovi, proto není náhodou, že se hlavní mužská postava jmenuje Íkaros. Další inspirace plynula z představy o tom, kam Íkaros spadl, proto je děj situován do záhadného kouzelného lesa⁷⁸. Následujícím vnuknutím v tvůrčím procesu je romská kultura.

⁷³ BABINSKI, Tony. *20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004, s. 291.

⁷⁴ Cirque du Soleil: Varekai. [online]. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10564057354-cirque-du-soleil-varekai/21338147732/>

⁷⁵ CLÉMENT, Textes Ronald, Pierre DESMARAIS a Michel DALPÉ. *Cirque du Soleil: 25 years of costumes*. 25th anniversary. Montréal: Cirque du Soleil, s. 147.

⁷⁶ „The word Varekai is Romani for 'wherever'. And from that word, an idea: no matter where the wind carries you, you'll always be home.“

CHAMPAGNE, Dominic, Veronique VIAL a Kerry FLEMING. *Varekai*. New York: H. N. Abrams, 2003, s. 10.

⁷⁷ Tamtéž, s. 292.

⁷⁸ CHAMPAGNE, Dominic, Veronique VIAL a Kerry FLEMING. *Varekai*. New York: H. N. Abrams, 2003, s. 10.

Ta se v představení projevuje především atmosférou, hudební produkcí a kostýmy. Do narativní složky romská kultura nijak zásadně nevstoupila.

Děj začíná tajemně, zvláštní stvoření se pohybují za zvuků divokých zvířat v jakémsi pralese. Ten je zkonstruován z dlouhých tyčí, po kterých bytosti šplhají. Zvuky přírody doplňují výrazné tóny houslí s typickým nádechem romské energie. Zpěvák začne zvolávat do hudby „Varekai“. Vedlejší postavy a kapela se shlukují na jevišti. Přichází nejen ze zákulisí, ale vylézají i z děr v pódiu a objevují se i z řad diváků. Na jeviště přijíždí se svým zvláštním zařízením Pozorovatel oblohy (*Skywatcher*⁷⁹). Dává najevo, jak je mu příjemné znění přírody oproti zvukům mechanickým a rušivým, které cpe do svého stroje, načež se promění v mouchu, kterou zahodí. Nastává tma, na řadu se dostává oficiální představení Cirque du Soleil. Světla jen lehce září, jsou vidět pouze siluety postav, které již podupávají a hýbou se. Na pódiu se začíná postupně rozsvěcovat. Všude se to jen hemží prapodivnými bytostmi, které po sobě povykují. Vteřinu před plným osvětlením na jevišti začíná hrát romská hudba. Všichni začínají tančit, všemožně poskakovat a bláznit, v tom jim do divoké radosti spadne z nebe muž s křídly.

Fabule rámcového příběhu vypráví o Íkarovi v novém pojetí. Ústřední téma se netýká jeho zpupnosti a neuposlechnutí otce, ale orientuje se na Íkarův pád. Dopadne do neznámého pralesa mezi rozličné bytosti. Okradou ho o křídla a začnou na něj dorážet. Po chvíli se z díry v jevišti vynoří zlaté feminní stvoření, do kterého se ztracený chlapec zamiluje. Kráska se jmenuje Olga. Láska je vzájemná, ale jak tomu v příbězích bývá zvykem, nic není tak snadné a milenci jsou rozehnáni ostatními bytostmi. Dívka je zajata. Během představení ji poblouzněný Íkaros hledá, avšak na cestě naráží na překážky v podobě Průvodce⁸⁰ (*The Guide*). Pátrání po uvězněné ženě končí šťastně a na závěr se Olga za Íkara provdá.

Když se Íkaros a Olga podruhé setkají, políbí se. Hned po láskyplném sevření jsou opět rozehnáni. Olga je uzavřena do vězení, které je zabudováno nad trojitou trapézou. Je vyvezena do výšky a u toho se snaží ze spoutání dostat,

⁷⁹ Skywatcher nemá v češtině svůj přesný ekvivalent, výraz lze přeložit jako Pozorovatel oblohy. Ani v angličtině není tento termín zcela jednoznačný. Jedná se o vymyšlenou složeninu (sky – nebe, obloha; watcher – pozorovatel, hlídač).

⁸⁰ CHAMPAGNE, Dominic, Veronique VIAL a Kerry FLEMING. *Varekai*. New York: H. N. Abrams, 2003, s. 5.

příčemž svými pohyby předvádí náročné kreace. Po této scéně plynule navazuje vystoupení trapézistek. Je velmi netradiční, protože už jen samotná trapéza je trojitá a své umění na ní předvádí hned čtyři herečky. Íkaros je celé scéně až do konce přítomen a nešťastně hledí směrem ke své milované. Na konci výstupu se natahuje za Olgou, která kvílí vysoko u stropu arény. Ze scény ho vyžene další číslo Páni ohně⁸¹ (*The Fire Masters*).

Představení Pánů ohně je taneční. Nápadně připomíná romské tradiční tance, jsou zde typické prvky jako dupání, tleskání, apod. Absolutně úchvatná je technika točení, kterou pánové předvádí. Jsou schopni se točit neuvěřitelnou rychlostí, což předvádí na kolenech, přičemž se pohybují po pódiu.

Dalším vystoupením je netradičně koncipovaná pozemní akrobacie. Muži jsou rozděleni do dvojic, jeden z dvojice si lehne do přístroje, který ho podpírá, aby vydržel být vzpřímený nohama směrem ke stropu. Druhý předvádí na chodidlech svého kolegy neuvěřitelná čísla, například salta a přemety. Na závěr skončí po tak náročných kreacích ve stoje, na miniaturní ploše lidského chodidla. Tato obtížná scéna se podle knihy režiséra představení jmenuje Íkarijské hry⁸² (*Icarian Games*).

Následující druh pozemní akrobacie je etuda, která nám blíže ukazuje život lesních stvoření, konkrétně druhu žijícího ve vodě. Toto číslo obsahuje klasičtější kreace než při Íkarijských hrách a vystupující účinkují ve dvojici. Výrazné je především díky pestrobarevným kostýmům vystupujících aktérů. Ostatní účinkující hereckou akci spíše doplňují tancem nebo akrobatickými prvky.

Inscenace Varekai v některých číslech častokrát propojuje tanec s artistickým uměním. Stejně je tomu i v produkci tanečního páru, který nastoupí na jeviště a začne již dost odvážnými triky. Náročnost se během vystoupení stupňuje. Taneční show je již na hranici tance a pozemní akrobacie.

---

⁸¹ CHAMPAGNE, Dominic, Veronique VIAL a Kerry FLEMING. *Varekai*. New York: H. N. Abrams, 2003, s. 52.

⁸² Tamtéž, s. 28.

Představení s názvem Vzdušné pásy⁸³ (*Aerial Straps*) spočívá ve vzdušné akrobacii, kdy dva muži doslova lítají nad diváky a předvádí baletní figury, které jsou doplněny silovými kreacemi. V knize *Varekai*, jež vyšla jako doplněk inscenace, je číslo popsáno: „*Představení v sobě nese zprávu: všechno je možné, Íkare.*“⁸⁴

V produkcích Cirque du Soleil nesmí chybět žonglování. Většinou se tato aktivita zakomponuje do klauniád, ale ve *Varekai* je žonglování věnován vlastní prostor. Artista přibíhá energicky na pódium a přivítá publikum hvězdou, přemetem a saltem, načež oběhne část jeviště a začne žonglovat s kužely. U toho nepřestává pobíhat a předvádí různé akrobatické kousky. V pozadí sedí dva asijské chlapci, kteří žonglérovi asistují. Kužely vymění za míče a tyčku, se kterými opět obratně hází. Klacík využívá k točení míčů na jeho špičce. Vrcholem této scény je moment, kdy žonglér vymění velké míče za malé míčky a následně s nimi žongluje, avšak ne rukama, ale pusou.

V představení *Varekai* hraje i hadí žena, která má svoji scénu ještě ztíženou kvůli balancování. Prvky, které ukazuje, jsou prováděny na tyči zakončené kvádrem o velikosti lidské dlaně. Pozadí tvoří tři ženy v modrém, které ohebné ženě pomáhají například při „rozmotání“ těla u těžších pozic. Po dobu celé show je jí nablízku Íkaros. Tato pružná bytost je Olga, kterou zamilovaný mladý muž konečně našel. Olga je zpočátku k nepoznání, protože změnila celý svůj kostým a v tento okamžik její tělo zdobí stříbrný elastický oděv.

I přes veškeré nástrahy se milenci po skončení scény konečně shledají. Po intimní chvíli, co spolu krátce na pódiu prožijí, se začínají objevovat další postavy. Na jevišti se zjeví například Pozorovatel oblohy, v publiku začne pobíhat Průvodce a pár mezitím pomalu odkráčí do zákulisí.

Současně po stranách si akrobati nenápadně chystají scénu na tzv. Ruské

---

⁸³ CHAMPAGNE, Dominic, Veronique VIAL a Kerry FLEMING. *Varekai*. New York: H. N. Abrams, 2003, s. 78.

⁸⁴ „*The performance has a message: all this is possible, Icarus.*“
Tamtéž.

houpání⁸⁵ (*Russian Swings*). Ještě před začátkem tohoto čísla přinesou modrá stvoření Olgu na podnose. Už na sobě nemá elastický oblek, ale pyšní se svatebními šaty. K ní se v podobně honosné róbě připojí i Íkaros a společně se usadí na podložku, na které Olga vstoupila do sálu, jsou vyneseni do výšky, odkud mají přehled o dalším dění na jevišti. Do toho se v krátkosti na pódiu vystřídá většina postav, když zůstane na scéně už jen Íkaros s Olgou.

Začíná show, která se jmenuje Ruské houpání, spočívá ve dvou velkých houpačkách. Artisté se na nich postupně rozhoupou až o tři sta šedesáti stupňů, tudíž se točí. Vyskakují z houpaček a dělají ve vzduchu přemety, salta a podobné kousky. Hlavní trik je přeskokování z houpačky na houpačku, u čehož artisti navíc předvádí komická gesta či nebezpečné triky. Pro umocnění efektu v záznamu je zvolen úhel snímání „point of view“⁸⁶. Číslo s Ruskou houpačkou zakončuje celé představení *Varekai*.

V závěru přichází na pódium všichni herci v čele s Íkarem a Olgou, která jakožto čerstvá nevěsta hází puget za sebe. Dámy za ní kytici tradičně chytají. Novomanželé odchází směrem do publika, ale ostatní na jevišti za nimi smutní. Otočí se a utíkají za zbytkem ansámblu. Spustí se opět veselá hudba stejně jako na začátku a všichni se radují a veselí. Vše končí tak, jak začíná.

Fabule je lineární a totožná se syžetem. Celý narativ inscenace *Varekai* se skládá z divadelních situací, což je způsobeno tempem hry, které se rychle odvíjí. Děj není složitě strukturovaný. Akrobatická exhibice většinou na narativní složku plynule navazuje. Například Íkaros je v jedné scéně zajat a snaží se dostat ze sítě, kde byl uvězněn. U toho předvede náročné artistické kousky. Představení se tedy skládá z dramatických situací, které jsou prolínány samostatnými čísly klauniád, avšak v rámcovém příběhu lze najít taktéž komická vystoupení, která zajišťuje Pozorovatel oblohy.

---

⁸⁵ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/varekai/show/acts.aspx>

⁸⁶ Úhel záběru, který vše snímá očima účinkujícího.

Klauniády zde mají funkci nadsázky a neдрží se tradičního pojetí. K vidění jsou dva typy komiků. Prvním z nich je zmíněný Pozorovatel oblohy, který častokrát odlehčuje situaci svým chováním (smíchem, mimikou, apod.). Pantomimicky rozesmívá publikum například v prvoplánově dramatické chvíli, když Íkaros spadne do jejich říše a on zkoumá, zda je chlapec živý či mrtvý. Situace probíhá za lehce komických tónů, avšak stále si drží nádech romské hudby. Mezi nástroji je slyšitelná židovská harfa, vybrnkávání strun na housle, činely a tamburína. Zvolená kombinace hudebních doplňků společně s pantomimou zesměšňuje celou situaci. Klaunská čísla Pozorovatele oblohy podtrhává Průvodce, který není kladnou postavou, avšak ve výstupech s Pozorovatelem oblohy má také svou komickou polohu. Například když Průvodci vyhořelo světlo a Pozorovatel si ho pověsí vzhůru nohama a vymění mu žárovku jako lustru.

Dalším druhem komiků je pár, který vystupuje bez jakékoli návaznosti na příběh a vytváří v představení vtipné vložky. Joanna a Steven⁸⁷ se zpočátku v představení objeví velice nenápadně. Vypadají jako dva zmatení diváci, kteří se veřou na pódium. Další jejich vstup je už výraznější. Jedná se o propojení tradičního pojetí klasického kouzelnického čísla, jak ho známe z cirkusů, s moderními prvky. Nejedná se o zábavnou magii v pravém slova smyslu. Základní myšlenka je sice věrná původnímu pojetí, ale mimoto je v čísle zakomponována naprosto zřejmá ironizace a parodie obdobných show. Dvojice zachází až do absurdit. Nejdříve muž přitančí na jeviště, chvíli točí hůlkou. Ta se mu v zápětí zcela ohne, protože není z pevného materiálu. Zahodí ji a jednou rukou si přivolává vozík, který přijíždí ze zákulisí. Ovšem nepřijíždí zcela sám, je tlačěn (jsou vidět záda druhé osoby). Vozík se zastaví. Na vrchu je připraven plyšák, kterého kouzelník využije. Mlátí s ním o druhou ruku. Potichu si u toho žvatlá, tudíž nejsou zřejmá slova, ale pravděpodobně se jedná o jakousi formuli. Plyšáka zahodí, udělá gesto a závěrečnou slovní vazbu řekne hlasitěji, čímž divákům naznačuje, že předmět zmizel. Přemístí se na druhou stranu pódia, sice už nevidíme záda, ale není pro nás překvapením, že zpoza kouzelnického stolku vyskočí asistentka Joanna. Tradičně jsou asistentky kouzelníků velice atraktivní, mladé a vysoké.

⁸⁷ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/varekai/show/acts.aspx>

Joanna tento stereotyp naprosto bortí. V obličejí je spíše pokreslená než namalovaná. Například tzv. zdravíčka, která se dávají pro zvýraznění lícních kostí, má přes celé tváře. Jejich barva je pastelově růžová, tudíž vytvoří tak efekt připomínající ruskou pohádku Mrazík, kde má podobně namalovaná líčka jedna z postav – Marfuša. Oční stíny, které mají opticky oči tvarovat, je spíše překrývají, protože Joanna použila výraznou modř, jež je daleko nápadnější. Komický vzhled doplňují krátké modré šaty, které jsou průsvitné, a tak připomínají noční košilku. Kombiné podtrhuje vtipnost situací, protože častokrát při nemotorném pohybu slečna odhalí své spodní prádlo. Tato neobratnost je způsobena její obuví, protože má boty na podpatku. Joanna se evidentně neumí v lodičkách pohybovat a chůze jí místy činí značné problémy. Se svým zjevem není pozadu ani kouzelník Steven, jenž se může pyšnit růžovým turbanem na hlavě, červenožlutou vestičkou na holém těle a tureckými tyrkysovými kalhotami, které jsou obvázány fialovým páskem. Vše je vyrobeno z hedvábného materiálu. Jako obuv zvolil výrazně červené boty se zahnutou špičkou, tudíž celkový vzhled asociuje spíš orientálního fakíra než běžného kouzelníka. V další komické etudě vystupuje pouze Steven, který zpívá na playback. Netrefuje se do textů, je otázkou nakolik vůbec originální text ovládá. Pointa jeho vystoupení je, že svojí neschopností znechucuje i techniky, takže zhasínají a on honí kužel světla po celém jevišti i mezi publikem.

Scénografie inscenace Varekai je výrazně odlišná od představení Alegria. Herecký prostor je ve tvaru kruhu, ale navazuje na zákulisí. Diváci obklopují jeviště ze tří čtvrtin. Hlavním konstruktem, který dělí jeviště a zákulisí, je les tvořený z trubek. Ten dobře slouží nejen hercům, ale také muzikantům, kteří po celou dobu představení nejsou vidět. Návštěvníkům jsou na dohled pouze zpěváci. V hudebním doprovodu pjeje jeden hlavní ženský hlas, jeden hlavní mužský a jeden mužský doprovodný vokál. Použitý motiv hudby nachází svůj původ v romské kultuře, což je znát v průběhu představení nejen díky muzice, ale i zvoleným tancům.

Eiko Ishioka měla za cíl vytvořit kostýmy tak, aby byly stále aktuální a nikdy nevyšly z módy. Respektive vznikly oděvy, které jsou do módních trendů těžko zařaditelné. Důraz kladla na pohodlí a bezpečí účinkujících při akrobatických

číslech. Jejím zdrojem inspirace se stala příroda sama. Příběh pracuje s divokým neznámým pralesem, proto není divu, že zdrojem jejích nápadů byly různé tvary rostlin, zvířata, ale i živly.⁸⁸

Hudba pomáhá v dokreslování situací, proto není třeba děj stavět na dialozích, poněvadž zvolené tóny naprosto přesně dokreslí náladu scén. Muzika je laděna do cikánských rytmů. Nejvýraznějším instrumentem v produkci jsou housle, které se tradičně objevují v romské kultuře.

Dramatické situace ve Varekai se vyjadřují ostentativní fabulací narativu, jež následně ústí do akrobatického čísla. V artistických blocích je sice rovněž zakomponována fabule, ale není zcela jasně zřejmá, tudíž není pro rámcový příběh nikterak zásadní. Dramatické situace jsou v ději dokončené, čili uzavřené. Vše začne i skončí na jevišti a produkce nabízí divákovi explicitní katarzi, jež má spíše pohádkový charakter (vše končí šťastně, Íkaros s Olgou jsou svoji a celý kouzelný les se raduje).

---

⁸⁸ CLÉMENT, Textes Ronald, Pierre DESMARAIS a Michel DALPÉ. *Cirque du Soleil: 25 years of costumes. 25th anniversary*. Montréal: Cirque du Soleil, s. 68.

3.3 Corteo

Corteo v předkladu do italštiny znamená průvod. Nejmladší produkce z analyzovaných inscenací mělo premiéru dne 21. dubna 2005 v Montréalu⁸⁹. Hru režíroval Daniele Finzi Pasca, který již měl za sebou rozsáhlé zkušenosti díky působení v evropských cirkusech či kanadské Národní cirkusové škole⁹⁰. Kostýmy navrhla Dominique Lemieux. Inspirací pro vznik kostýmů byly evropské umělecké styly mezi léty 1890 a 1930, nejzásadnější tvůrčí jiskru poskytl návrhářce Dominique Lemieux malíř Toulouse-Lautrec⁹¹. Informace o návratu Dominique Lemieux do Cirque du Soleil nebyla prameny jakkoli objasněna.

Rámcový příběh inscenace se týká klauna, kterému se zdá, že zemřel. Z toho důvodu je celé vystoupení nalazeno do snové atmosféry, kde se může odehrávat skutečné i nereálné. Místo, v němž se děj odehrává, je na zvláštním pomezí reality a nebe, tudíž je to jakýsi meziprostor. Vyskytují se tu andělé, ale zároveň se Mrtvý Klaun (*The Dead Clown*)⁹² loučí se živými přáteli. Toto představení je postaveno na kontrastech, dichotomii, kdy proti sobě stojí malí a velcí, absurdita s tragikou a kouzlo dokonalosti s šarmem vad.⁹³ Režisér prostředí inscenace popisuje:

„Představení je situováno do zvláštního stupně mezi nebe a zemi, kde bohové a lidé mohou na sebe vzájemně působit skrze médium zvané cirkus.“⁹⁴

V úvodu představení je záběr na obrovské těžké závěsy, ve kterých se schovávají různé postavy. Na jevišti je přítmi, jež doplňuje tajuplná hra na varhany. Atmosféra je velice tajemná a v této chvíli je poprvé slyšitelný klaunův hlas:

„Jednou jsem snil o vlastním pohřbu. Všichni jste tam byli. Ležel jsem mrtvý“

⁸⁹ Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10369762617-cirque-du-soleil-corteo/>

⁹⁰ Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/creators.aspx>

⁹¹ CLÉMENT, Textes Ronald, Pierre DESMARAIS a Michel DALPÉ. *Cirque du Soleil: 25 years of costumes*. 25th anniversary. Montréal: Cirque du Soleil, s. 90.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ „The show is situated at a strange level between heaven and earth, where the gods and humans can interact through the medium of circus.“ Tamtéž.

uprostřed jeviště. Mohl jsem otevřít oči, dokonce mluvit. Byl to sen, který začínal jako hra. Měli byste se královsky vyslovit do mikrofonu: 'Dámy a pánové, zveme Vás do světa Corteo!'"⁹⁵

Tím nás uvádí klaun s Loajálním Písačem⁹⁶ (*The Loyal Whistler*) do celého představení. Obraz se začíná rozjasňovat a na pódiu se objeví scenérie, kterou popisuje klaun ve svém snu. Leží na posteli, nad ním létá anděl a kolem něj se pohybují prapodivné postavy, které jsou kvůli utlumenému světlu těžko rozpoznatelné. V okamžiku, kdy se světlo rozjasní, stane se zjevné, o jaké blízké se jedná – s klaunem se přišla rozloučit světská společnost. Svět opozit hraje a zpívá na poslední cestě jejich souputníka. Nastává promenáda, kdy se u postele komika vystřídá většina charakterů a chovají se způsobem vlastním jejich rolí. Celá situace připomíná bláznec. Mezi všemi „cirkusáky“ se objeví Obří Klaun⁹⁷ (*The Giant Clown*) – Vittorino, který se skrz všechny postavy, jež mu znesnadňují cestu, dere za svým přítelem. Když ho spatří, jde za ním a padnou si do náruče. Avšak velice rychle jsou vyrušeni ostatními přítomnými, kteří točí s postelí nebožtíka. Mrtvý Klaun se je snaží uklidnit, ale Vittorino už je pryč. V okamžiku, kdy přestanou, přichází na jeviště čtyři slečny v šatech. I přesto, že se jedná o poslední rozloučení s Mrtvým Klaunem, nebrání mu to v laškování s dámami.

Začíná první akrobatické vystoupení trapéz, které je originální, protože místo klasické trapézy artistky používají obrovské lustry. Celou scénu jsou umělkyně doprovázeny mužským zpěvem v italštině. Během uvedeného čísla přebíhají přes pódium nějací muži, kteří se sotva vyhnou jedné z dívek. Jedná se o zvláštní moment, který připomíná snové nalazení inscenace. Občas se takto iracionální akce v ději objeví, tudíž je to paralela k našim skutečným snům, kdy se podobné iracionality stávají pravidelně.

Následující akrobatické vystoupení se odehrává na trampolínách. Ty jsou

---

⁹⁵ Přímou řeč vykřikuje Loajální Písač (*The Loyal Whistler*).
„*I've dreamed of my funeral. You were all there. I was lying dead in the centre of the stage. I could open my eyes and even talk. It was a dream and started like a play. You should royal pronounced in a microphone 'Ladies and gentlemen we invite you into the world of Corteo!'*“

⁹⁶ Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z:
<http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/characters.aspx>

⁹⁷ Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z:
<http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/characters.aspx>

velice chytře scénograficky řešeny, protože jsou prakticky k nepoznání zabudované v postelích, tudíž artisté mohou autenticky dovádět na lůžkách jako malé děti, házet s polštáři, ale zároveň předvádět působivé cviky. Používají nejen plochu určenou ke skákání, ale i rám postele. Při tomto strhujícím čísle nad hlavami aktérů i návštěvníků poletují dva andělé. Obratné kousky přeruší Loajální Písač, který má v představení Corteo pozici principála, je hybnou silou narativu, posouvá děj kupředu a bičem všechny vyžene.

Zajímavou situací je hned další etuda, kde si Mrtvý Klaun povídá s anděly. Jsou to feminní andělé, tudíž se opět ukáže Klaunova neřest a začne s nimi koketovat. Nejpoutavějším aspektem scény je místo, kde se děj odehrává – Klaun sice sedí na posteli, ale ta je společně s anděly v maximální výšce haly.

Klauniády jsou v této produkci jedinečné. Jednou z nich je okamžik, kdy se na pódiu sejde více klaunů a Loajální Písač, kterého nazývají Maestro. Principál je ponouká, aby se vystoupení odvíjelo dál a neztrácelo své tempo. Komedianti ho však zastaví a vyzvou ho, aby také předvedl svůj um. Maestro předvede, proč se jmenuje Loajální Písač. Začne hvízdát na svá ústa nejen obyčejnou písničku, ale vybere si autory světového formátu, jako jsou Verdi či Mozart. Mrtvý Klaun povzbudí Písače, ke Klaunovi se přidá také publikum a direktor začne linout tóny. Nástroje, jimiž je Maestro doprovázen, jsou atypické. Mezi nimi jsou velké instrumenty připomínající tibetské mísy, hráč na skleničky, uprostřed píská principál a v ústraní se linou tóny z houslí a violoncella. Je otázkou, nakolik situace souvisí s příběhem, protože celá inscenace je postavená na bázi snu, tudíž nemá zcela přesnou linku, jak by měla vypadat a mohou vystoupení prolínat naprosto diskontinuitní čísla. Tato dramatická situace si zakládá na verbální komunikaci klaunů s Maestrem a následně i s publikem, které napomáhá, aby se Loajální Písač odhodlal a spustil svoje hvízdání.

Klíčovou funkcí Mrtvého Klauna jsou klauniády a vzhledem k vykreslení povahy hlavní postavy umírajícího (je velice hovorný, legrační a uvolněný), dramatické situace v jeho podání probíhají především verbálně. Nicméně se v

produkcí pracuje i s jeho výraznou, až lehce neohrabanou vizáží, díky čemuž vznikla například etuda, kde anděl učí Klauna létat. Dostane malá křidélka, která jsou kontrastní oproti velkému zavalitému tělu šaška, tudíž než se naučí křídla ovládat, tak podléhá gravitaci a díky váze svého těla padá k zemi. Klauniády v Corteo jsou originální také díky svému obsazení. Ve skupince komediantů jsou muži i ženy. Například scéna, kde jsou herci převlečeni za koně (dva herci či herečky hrají jednoho koně), kteří jsou drezírováni člověkem nezvykle malého vzrůstu, čímž vytváří kontrast. Koně nejsou úplně poslušní, nechtějí plnit nařízené povely, utíkají do publika, až nakonec se dvojice rozpadnou, tudíž z herců přestanou být koně a rozutečou se.

Na žertovnou etudu navazuje opět rámcový příběh. Průvod kráčí přes jeviště v tempu smuteční ruské písně, již pějí a hrají na instrumenty. Absurdní moment je, když se v průvodu divákům ukáže i Mrtvý Klaun, který zapadl mezi muzikanty a hraje na tubu na vlastním pohřbu. Ve středu pódia najednou všichni ožijí a začnou si vesele pozpěvovat, tančit a hrát. Do scény začne svítit i veselé barevné světlo, které vizuálně zlehčuje situaci. Uvolněnou atmosféru přeruší Loajální Písač svým řevem: „*Ticho! Řekl jsem ticho!*“⁹⁸ Všichni se utiší, paradoxně nebožtík přestane rozeznávat svůj nástroj jako poslední. „*Má to být pohřeb!*“⁹⁹ Kárá principál ostatní postavy. Pozůstalí se seřadí do zástupu a opět v chmurných tónech odkráčí do zákulisí. V té chvíli Písač promlouvá k publiku a povzbuzuje je k pláči. Sám u toho volá, co si bez něj počneme a hlasitě nařiká. Průvod následuje i andělská bytost, kterou následují čtyři páry bot. Opět to vzbuzuje iracionální snový nádech celého vystoupení.

Vystoupení s obručemi ukazuje nový netradiční způsob využití. Jedná se o kruhy, které mají průměr přibližně výšky dospělého člověka. Herci svým tělem vyplní prostor a točí se i s kotoučem různými směry a rychlostí. Na scénu navazuje prapodivná snová sekvence. Pierot kráčí se svícny v ruce vzhůru nohama nad hlavami diváků. Přítmí, jež panuje v sále, rozděluje prostor na dvě souběžné akce,

---

⁹⁸ *Silence! I said silence!*

⁹⁹ *This is supposed to be a funeral!*

kdy se artisté točí v kruzích a Pierot jim obráceně prochází nad hlavami.

Corteo se už jen díky své stylizaci neobejde bez klasicky cirkusového představení. Takovým je číslo odvážné provazochodkyně. U většiny tradičních výstupů nabízí Cirque du Soleil inovaci. Umělkyně nejen kráčí po provaze, ale vše překoná na špičkách baletních piškot. Situace je ještě napínavější, když si jako další prostředek pro zdolání překážky zvolí jednokolku. Akrobatka nechává diváky v napětí a své kousky žene do extrémních výkonů. Lehá si na provaz, dokonce točí s obručkami, které jsou rozprostřeny přes celý její trup.

Na odlehčení atmosféry v sále pokračuje klauniáda. Vittorino jde s pomocníkem hrát golf. Míček hraje hlava jedné z hereček. Ve chvíli, kdy je jasné, co se chystá Obří Klaun s „golfovým míčkem“ udělat, začne se různě naklánět, padat a nadržuje ve strnulé poloze, dokonce pokouše i asistenta hráče nebo zmizí pod pódium. Klaunům se míček nepodaří odpálit a svoji scénku ukončí úprkem do zákulisí. Situace probíhá především na úrovni ostenze, ale pro oživení herci heslovitě promluví. Například v momentě, kdy míček kousne asistenta do nohy, pomocník se na něj ohradí gestem s napřímeným prstem, ale stejně ho pokárá slovy: „*Zlý míček!*“¹⁰⁰

V produkci pokračují žongléři, kteří volí náročnou techniku, kdy se při žonglování s kruhy střídají nebo se občas do individuálního žonglování nečekaně zapojí i jeden z kolegů. Taktéž zvládají žonglovat, i když na nich stojí další žonglující člověk.

V sekvenci, kde si Mrtvý Klaun hraje s loutkou holčičky, se kombinuje čistě pantomimické pojetí a verbální projev Klauna. Herečka, jež se chopila této úlohy, je přivázaná k provazům a naprosto přesně kopíruje pohyby marionet. Hraje si s míčem, ale za chvíli zmizí a objeví se Pierot, který Klaunovi narazí na hlavu svou čepicí. Dále se scéna odvíjí v duchu bláznivého snu z prostředí cirkusu. Na pódium se objeví plejáda postav – baletka se švihadlem, artista na provazovém žebříku, šašek s diabolem a další.

---

¹⁰⁰ „*Bad ball!*“

V Corteo je také scéna střetu, kdy se na scéně utvoří dva tábory mezi houpačkou, která funguje na systému páky¹⁰¹. Zpočátku skupiny mírumilovně zpívají a hrají na hudební nástroje. Z každého tábora vybíhají proti sobě muži v bojovném nalazení. Následuje bitva triků na houpačce. Muzika nabírá bojovného tónu, nejvýrazněji z instrumentů zní bubny, což posiluje agresivní náladu scény.

V kategorii akrobatických čísel se nachází artisté, kteří vytváří svými ladnými prvky kombinaci trapézového vystoupení s trampolínou, která slouží především jako záchrana při nehodě, ale občas ji při některých cvicích úmyslně využijí.

Surreální nádech má číslo dvou malých lidí, kteří předvádí své akrobatické cviky na kruhu, jenž se pomalu otáčí kolem své osy. Díky jejich vzrůstu má vystoupení nádech panoptika, protože dvě nevšední těla na jevišti předvádí elegantní obratnost a doprovází je iluzivní hudba založená na zvucích xylofonu a ženském něžném zpěvu. Pro posílení imaginativní atmosféry nad dvojicí létá anděl a sype na pár blyštivé vločky.

Následující taneční etudu předvádí dvě ženy a jeden muž. Opět se jedná o kombinaci více druhů umění a sportů. Trojice nejen tančí, ukazují také svou ohebnost a používají míč, stuhu či obruč, tudíž nejen že pohyby připomínají balet, ale rovněž moderní gymnastiku. Tanečnice nosí na sobě šaty připomínající spíše jižanské druhy tanců¹⁰² (což asociuje i hudba), navíc jsou velkými rozparky přizpůsobeny obtížným kreacím.

Nevšedním výstupem je rozhodně muž, který dokáže nejen stát na žebříku v prostoru, ale dokonce je schopen na něm chodit nebo tancovat. Konec zapříčiní anděl, jenž přiletí s vyšším žebříkem, což je pro akrobata výzva, kterou zdolá.

---

¹⁰¹ tzv. houpačka pro dva

¹⁰² Např. flamenco.

Ve vzduchu vysoko na diváky se objeví Mrtvý Klaun, který jede na kole, v doprovodu andělů. Směřují kamsi do neznáma. Klaun se loučí se světem pod ním, avšak jeho poslední sbohem přeruší zbývající artistické vystoupení akrobatů na bradlech, kteří mají bradla postaveny do čtverce a synchronně na nich cvičí. Návštěvníci vidí celou akci naprosto zřetelně, protože místo, kde se gymnastické číslo odehrává, se točí. V půlce výstupu se dostaví na pódium také smuteční pochod. Na závěr přelétá nad pozůstalými Mrtvý Klaun s andělem, jimž všichni mávají na jejich další cestu do neznáma.

Hudba v představení je zajímavě koncipována, protože částečně je součástí děje, kdy jsou hudebníci součástí průvodu, ale zároveň existují momenty, kdy jsou muzikanti naprosto skryti. Někdy se do hudebního doprovodu angažují přímo artisté či klauni (např. zpěv v pochodu). Inscenace nabízí spektrum hudebních žánrů, protože charakter představení je naprosto imaginativní a ve snu je možné cokoliv.

Hlavním jazykem v inscenaci je angličtina. Mrtvý Klaun je evidentně původem Ital, proto mluví plynule italsky i během hry. Představení je tedy polylingvní, protože kupříkladu ve scéně, kdy si nebožtík pohazuje s maličkou dámou, spolu mluví nejen italsky, ale ona odpovídá rusky a pro diváky nabízí krátké vsuvky v angličtině. Lze tvrdit, že ve hře se vyskytuje mateřština většiny protagonistů.

Situace se odehrává v konkrétním čase a prostoru. Scéna nabízí velice účelné a nápadité řešení vizualizace představení, protože se pohodlně vytvoří efekt průvodu, jenž nás doprovází celé vystoupení. Jedná se o hlavní centrum dění ve tvaru kruhu, ze kterého vychází dvě ramena směrem do zákulisí. Diváci sedí na obou stranách pódia. Čas, ve kterém se příběh odehrává, je podle kostýmů přelom 19. a 20. století. Corteo je průvodem, který Klauna provází až na věčnost.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala divadelní situací v produkcích cirkusu Cirque du Soleil. Cílem mé práce byla analýza třech inscenací (Alegría, Varekai, Corteo) z dílny zmíněného ansámblu. Rozbory se zaměřovaly na zmapování narativu, což navazovalo na ústřední téma dramatické situace. Dále jsem se věnovala kostýmům, scéně, hudbě a atmosféře vystoupení. Z analýzy jednotlivých představení vyplývá, že aspekt dramatické situace se v produkcích nového cirkusu objevuje, nicméně není to u všech pravidlem, protože se jedná o základní jednotku narativu. V dramatických situacích nového cirkusu převládá ostentativní jednání nad verbálním. Ostenze probíhá za doprovodu hudby, jenž posiluje vyústění situace a světelného doprovodu, čímž lze ovlivnit nalazení atmosféry z agresivní, přes intimní až po veselou, a podobně.

Obecný termín dramatické situace lze aplikovat na produkce nového cirkusu, protože základem dramatické situace jsou mezilidské vztahy, které vytváří komunikaci mezi jednotlivci. Způsob komunikace (verbální či nonverbální) se stává nepodstatným prvkem situace. Bazální formulace dramatické situace nemusí být redefinována. Lze ji aplikovat na jakékoli divadelní žánry stejně, ale každý z nich má svůj specifický přístup k provedení dramatické situace. Hlavní odchylka nového cirkusu v pojetí dramatické situace od jiných divadelních žánrů je, že právě nový cirkus většinou nepoužívá jasně napsaný scénář. Práce na produkci je kolektivní a vzniká v tvůrčím procesu.

Terminologie pro nový cirkus je nedostatečná, protože se jedná o zcela specifický žánr, který se pohybuje na pomezí divadla a cirkusu. Tudiž lze použít terminologii z obou oborů, avšak výsledek je poněkud krkolomný, převážně v popisech jednotlivých artistických čísel. Z tohoto důvodu by se mělo odborné názvosloví optimalizovat pro nový cirkus. V současné chvíli se začíná české divadelní prostředí revitalizovat vůči novému cirkusu. Hlavním činitelem tohoto posunu je zájem ze strany profesionálů, kteří se chtějí v tomto oboru rozvíjet a diváků, jenž projevují o tento divadelní fenomén stále větší zájem.

Závěrem musím podotknout, že produkce Cirque du Soleil jsou specifickým divadelním cirkusem. Drží si divadelní fabulaci, která je vhodně doplněna o artistické kousky. Divadelní situace si v podání této skupiny zakládá na ostenzi. Do představení výrazně zapojují komunikaci s hledištěm, tudíž jsou interaktivní. Občas s diváky tančí, jindy si jim zase sednou na klín. Produkce Cirque du Soleil se staly fenoménem ve vlastním žánru, díky své náročnosti, návštěvnosti a komerčnímu pojetí, díky čemuž patří mezi světovou špičku ve svém oboru.

Literatura

Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]. 1. vyd. Praha: Academia, 834 s. ISBN 80-200-0607-9.

ARISTOTELÉS. *Poetika*. Vyd. v Antické knihovně 1., celkem 8. Praha: Svoboda, 1996, 226 s. Antická knihovna (Svoboda), sv. 67. ISBN 80-205-0295-5.

BABINSKI, Tony. *Cirque du Soleil: 20 years under the sun*. New York: Harry N. Abrams, 2004. ISBN 08-109-4636-X.

CIHLÁŘ. *Nový cirkus: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. Vyd. 1. Editor Jan Dvořák. Praha: Pražská scéna, 2006, 263 s. Panorama českého alternativního divadla, 14. ISBN 80-861-0255-6.

CÍSAŘ, Jan. *Člověk v situaci: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. Vyd. 1. Editor Jan Dvořák. Praha: ISV, 2000, 141 s. Panorama českého alternativního divadla, 14. ISBN 80-858-6667-6.

CLÉMENT, Textes Ronald, Pierre DESMARAIS a Michel DALPÉ. *Cirque du Soleil: 25 years of costumes. 25th anniversary*. Montréal: , Cirque du Soleil, 1997, 834 s. ISBN 978-298-0349-348.

GAJDOŠ, Július. *Od techniky dramatu ke scénologii: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. 1. vyd. Editor Jan Dvořák. Praha: Akademie múzických umění, 2005, 126 s. Disk, 14. ISBN 80-733-1048-1.

HALPERIN, Ian. *Guy Laliberté: the fabulous life of the creator of Cirque du Soleil: a biography*. Expanded 2nd ed. Transit, c2009, 226 p., [12] p. of plates. ISBN 978-192-6745-152.

HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák: s doslovem O atribuci divadlu od Jana*

Dvořák. 3. rozš. vyd. Editor Jan Dvořák. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2008, 126 s. Disk, sv. 1. ISBN 978-808-6928-463.

CHAMPAGNE, Dominic, Veronique VIAL a Kerry FLEMING. *Varekai*. New York: H.N. Abrams, 1 v. (unpaged). ISBN 08-109-4442-1.

PAVIS, Patrice a Daniela JOBERTOVÁ. *Divadelní slovník: [slovník divadelních pojmů]*. Vyd. 1. Praha: Divadelní ústav, c2009, 493 s. ISBN 80-700-8157-0.

VODIČKA, Libor. *Úvod do studia divadla: studijní text pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1817-9.

Prameny

LUKEŠ, Milan. Dramatická situace. DIVADELNÍ REVUE. [online]. [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.divadlo.cz/dramaticka-situace>

Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: www.cirquedusoleil.com

CARMICHAEL, Evan. *Laliberte.: The circus kid: Guy Laliberté is born* [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.evancarmichael.com/Famous-Entrepreneurs/1689/The-Circus-Kid-Guy-Laliberte-Is-Born.html>

Nightline from ABC News: From Street Performer to Billionaire. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=3QVjreXFoJk>

Česká televize: Cirque du Soleil: Alegria. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10369752176-cirque-du-soleil-alegria/>

Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/fr/help/previous-shows/previous-shows.aspx>

DESMARAIS, Pierre. CIRQUE DU SOLEIL. *Souvenir Program Production*. Netherlands: Boom & van Ketel.

Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/varekai/show/acts.aspx>

Jak napsat scénář: TECHNICKÝ: 4. Druhy záběrů. [online]. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.scenar.filmovani.cz/jaknapsat/technicky-scenar-4.html>

Česká televize: Cirque du Soleil: Varekai. [online]. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10564057354-cirque-du-soleil-varekai/21338147732/>

Česká televize: Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10369762617-cirque-du-soleil-corteo/>

Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/creators.aspx>

Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/characters.aspx>

Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/home/shows.aspx>

Cirque du Soleil. [online]. [cit. 2014-04-08]. Dostupné z:
<https://www.cirquedusoleil.com/en/shows/love/default.aspx>

Amazon: Alegría: Music. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://ecx.images-amazon.com/images/I/51E7XQEVKxL.jpg>

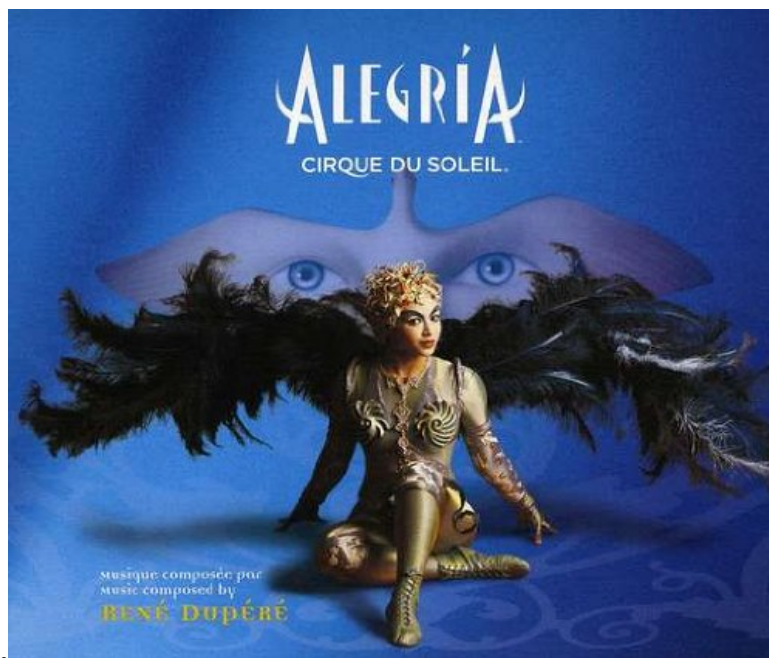
The Guardian: Varekai. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:
<http://www.theguardian.com/stage/2008/jan/10/theatre>

Rozhovor s Ondřejem Cihlářem z osobního archívu, který se konal dne 20.5.2010.

Obrázkové přílohy

1. Alegria

103

104

¹⁰³ Úvodní fotka k představení Alegria. Na obrázku je ladné ptačí stvoření, co doprovázelo bílou zpěvačku. Amazon: Alegria: Music. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://ecx.images-amazon.com/images/I/51E7XQEVKxL.jpg>

¹⁰⁴ Bílá zpěvačka
DESMARAIS, Pierre. CIRQUE DU SOLEIL. *Souvenir Program Production*. Netherlands: Boom & van Ketel.

105

106

---

¹⁰⁵ Krásný Provinilec
Česká televize: Cirque du Soleil: Alegria. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10369752176-cirque-du-soleil-alegria/>

¹⁰⁶ Silák a další tři Staří Ptáci.
Tamtéž.

107

108

¹⁰⁷ Starý pták
Česká televize: Cirque du Soleil: Alegria. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10369752176-cirque-du-soleil-alegria/>

¹⁰⁸ Hadi žena s obručemi.
Tamtéž.

109

110

¹⁰⁹ Akrobati na pružných tyčích
Česká televize: Cirque du Soleil: Alegria. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10369752176-cirque-du-soleil-alegria/>

¹¹⁰ Kapela.
Tamtéž.

111

---

¹¹¹ Hadí žena.
Česká televize: Cirque du Soleil: Alegria. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10369752176-cirque-du-soleil-alegria/>

2. Varekai

¹¹² Íkaros.
Varekai - номера | ВКонтакте. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:http://cs1848.vk.me/u26959810/83733550/x_730f8fd0.jpg

¹¹³ Íkaros a Olga, v pozadí Průvodce a Pozorovatel oblohy.
The Guardian: Varekai. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:<http://www.theguardian.com/stage/2008/jan/10/theatre>

114

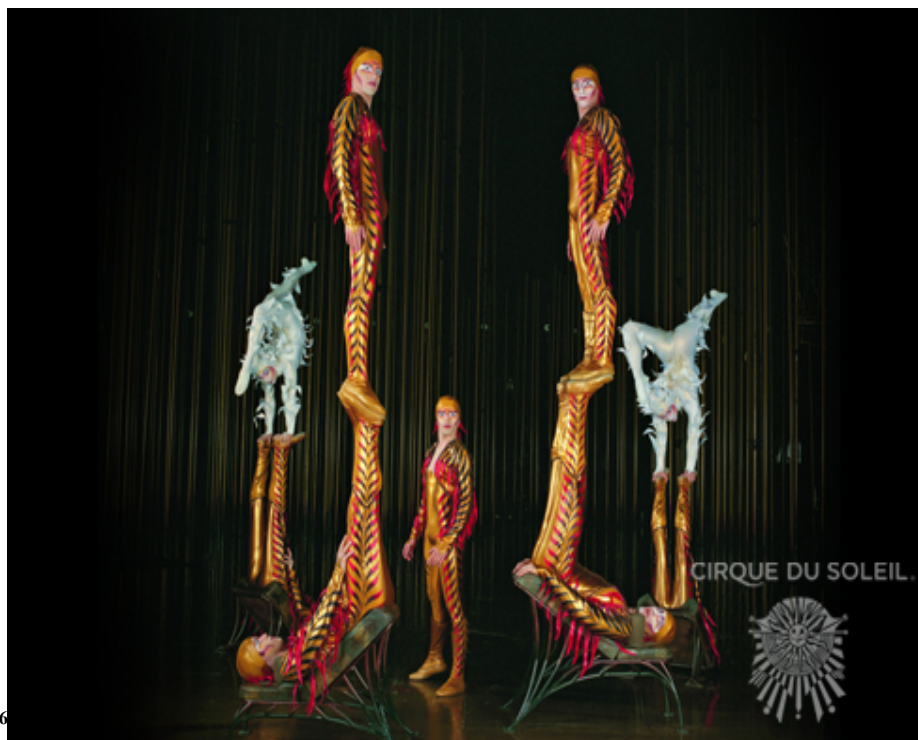

115

¹¹⁴ Pozorovatel oblohy se svým vynálezem.
Workflock. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.workflock.com/wp-content/uploads/2012/09/120907-Varekai-013.jpg>

¹¹⁵ Ruské houpaní
Cirque du Soleil: Varekai. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/shows/varekai/acts.aspx>

116

117

¹¹⁶ Íkarijské hry.
Cirque du Soleil: Varekai. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:
<https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/shows/varekai/acts.aspx>

¹¹⁷ Joanna a Steven.
Tamtěž.

118

119

¹¹⁸ Akrobatické číslo Vzdušné pásy
Cirque du Soleil: Varekai. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:
<https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/shows/varekai/acts.aspx>

¹¹⁹ Lesní obyvatelé žijící ve vodě – pozemní akrobacie.
Tamtéž

120

121

---

¹²⁰ Žonglér.
Cirque du Soleil: Varekai. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z:
<https://www.cirquedusoleil.com/en/press/kits/shows/varekai/acts.aspx>

¹²¹ Průvodce.
Tamtéž.

3. Corteo

¹²² Mrtvý Klaun, na posteli stojí malá Klaunka.
Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné
z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/characters.aspx>

¹²³ Trapézistka na lustru.
Tamtéž.

124

125

-
- ¹²⁴ Loajální Piskač.
Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/characters.aspx>
- ¹²⁵ Kapela doprovázející Loajálního Piskače u jeho hvízdání.
Tamtéž.

126

127

¹²⁶ Obří Klaun se svým asistentem na golfu.
Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné
z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/characters.aspx>

¹²⁷ Muž se žebříkem a anděl.
Tamtéž.

128

129

¹²⁸ Drezúra koní – klauniáda.
Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné
z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/characters.aspx>

¹²⁹ Dívka marioneta.
Tamtéž.

130

131

¹³⁰ Provazochodkyně.
Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné
z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/characters.aspx>

¹³¹ Artistické číslo s kruhy.
Tamtéž.

132

133

¹³² Malí klauni předvádějí artistické číslo.
Cirque du Soleil: Corteo. [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné
z: <http://www.cirquedusoleil.com/en/shows/corteo/show/characters.aspx>

¹³³ Žongléři.
Tamtéž.